N°. 35. Donderdag 30 Augustus 1906. 6de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een Algemeen Nederlandsch belang.”

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland, *bij vooruitbetaling*	*f* 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën.

Per regel	*f* 0.10
Bij plaatsing van 300 regels	„ 0.09
„ „ „ 1000 „	„ 0.08

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden aan de Presidente, 7a Heerengracht, Den Haag.
Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, 51 Verhulststraat.
Voor Advertentiën tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG”, NIEUWE MOLSTRAAT 20, beiden den Haag.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f5.— 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* **toegezonden.**

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen.

Van de afdeeling Amsterdam.

Er is een verzuim gepleegd, vooral tegenover hen die niet bekend zijn met de reglementen van het stedelijk museum, door in de vorige opgaven te vermelden, dat onze Tentoonstelling *alle dagen geopend is van* 10—5. Hierbij had moeten aangeteekend zijn: **uitgezonderd des Dinsdags**, want dan is het Suasso-gebouw en dus ook onze expositie *niet* voor het publiek toegankelijk.

De Tentoonstelling te Amsterdam.

Onze Tentoonstelling van Nederl.-Indische Kunstnijverheid en Huisvlijt in het Stedelijk (Suasso) Museum te Amsterdam wordt druk bezocht niet alleen, maar aangetrokken door het vreemd-mooie, dat tot rechte waardeering om herhaald-nauwkeurige beschouwing vraagt, komen dezelfde bezoekers er meer dan ééns terug. Dit is mede te danken aan de propaganda der dagbladen, die er meer dan één waardeerend artikel aan wijdden; verblijdende teekenen des tijds, die wijzen op een toenemende, ernstige belangstelling.

Het is zoolang nog niet geleden, dat de pers in het algemeen zich aan Ned.-Indische kunstnijverheid of huisvlijt volstrekt niet gelegen liet liggen! —

Haalden wij in het voorlaatste nummer van dit Weekblad het zoo juiste oordeel van *Het Vaderland* aan, wij kunnen niet nalaten ook, en met niet minder ingenomenheid, melding te maken van de zeer uitvoerige beschrijvingen, naast de bizonder fraaie illustraties, in N°. 25 en 26 van het zoo uitnemende, nieuwe tijdschrift: *Het Leven*.

Het *Alg. Handelsblad* heeft zich al evenmin onbetuigd gelaten, als de *Nieuwe Rott. Courant*, die in het tweede blad B. van 11 dezer o. a. schrijft:

„Wat dadelijk bij het binnenkomen van de groote zaal in het Stedelijk Museum treft, is het . . . . rustige van het geheel. Een geheel dat toch gevormd wordt door een groote verscheidenheid van weefsels, batiks, vlechtwerk, wapens, beelden, die aan de wand zijn gehangen en tegen de aldus gevormde achtergronden zijn geplaatst. Atjeh, Oost- en Westkust van Sumatra, Bataklanden, Borneo, Celebes, Bali en Lombok, Java in de verschillende streken, zijn elk afzonderlijk gehouden en het werk der onderscheidene volken en stammen loopt — naderbij beschouwd — vrij wat uiteen. Ook is de heer Lacomblé, die de tentoonstelling inrichtte, daarbij met groote smaak te werk gegaan en wist hij de kleuren der doeken zóó te schikken, dat er een weldoende harmonie geboren werd. Intusschen, als de dingen zelf niet mooi waren en juist zóó opmerkelijk wat de keus, het samenvoegen der tinten betreft, die het patroon verlevendigen, zou met den besten wil het rustige, bescheidene, niet bereikt zijn, dat thans zoozeer het oog bekoort. Een enkelen keer maar valt er een kleur uit — maar dan zou men het er haast voor gaan houden, dat de inlandsche kunstenaar of kunstenares, niet de zelfbereide plantaardige kleurstof gebruikt heeft — maar bijv. geïmporteerde analine en wat het materieel betreft, uit Europa ingevoerde schel-kleurige galons.

Van welk een verfijnden smaak getuigen niet de in één kleur genuanceerde weefsels en batiks der Javanen? Vooral het batikken geeft een schakeering te bewonderen van buitengewonen adel, en de patronen zijn meestal van een zuiverheid van lijnen en gestilliseerd vormenkarakter, die een kunstgevoel verraden, dat men alleen aanwezig kan veronderstellen bij menschen, die eeuwen heen zijn over het schoolsche nateekenen of wel er nooit door bedorven zijn. De gewone regel is immers, dat het kind eerst de dingen leert nateekenen, gelijk de werkelijkheid ze hem te aanschouwen geeft om eerst, als de werkelijksheidsvormen zijn eigendom zijn geworden, die vormen krachtens zijn fantasie te herscheppen. Maar hier bij deze patronen, neemt men overal een ornamentiek waar, die nooit overladen, altoos de ruimte in schoone verhouding vult en geboren is uit de fantasie, die de natuur in haar rijke bloemen- en bladerenverscheidenheid in zich opgenomen en verwerkt heeft. Het moet inderdaad zijn, gelijk G. P. Rouffaer in zijn Batikkunst schrijft: „Eene Javaansche is wasschilderes (alzoo batikster) van geboorte, verpersoonlijking en voortzetster tevens der natuurlijke bekwaamheden van moeder en grootmoeder.”

Trouwens, in dat stiliseeren en symboliseeren toonen de Indische natuurvolken — de natuurvolken wel overal! — zich geboren meesters. Zie hun wajangpoppen, de houten beelden, welk een sterk uitgesproken karakter bezitten zij! Hoe is in de gedrochtelijke afgodsbeelden met ontzettende scherpte het psychologisch element uitgesproken en ook in de kleinere uit hoorn en hout gesneden beeldjes het wezenlijke geaccentueerd — gelijk alleen groote kunstenaars dit vermogen, die doordringen tot de kern der dingen en die naar voren brengen, met weglating van het bijkomstige. Elke afdeeling: de wapens, het koperwerk, het vlechtwerk, getuigt van een oorspronkelijkheid van vinding, die juist daarom zoo onmiddellijk onze zinnen boeit, omdat het een vinding is zonder gezochtheid, omdat de vormen ontleend zijn aan de omgeving zelf.”

Wat de waarschuwing betreft, waarmee het blad besluit, deze geeft zoo volkomen weer het streven dat de Vereeniging «Oost en West», van hare oprichting af steeds heeft beoogd, dat wij die hier, als een herhaalde uiting van ons bedoelen, in haar geheel overnemen:

„Men zij voorzichtig. Waarom is op de thans gehouden tentoonstelling zooveel moois, zóóveel, dat de bekoring op ons oefent, als bijv. van een mooi schilderij? Omdat er een hart in klopt, liefde uit spreekt; de liefde waarmee het gemaakt is, de liefde die het werk der handen onder het maken heeft gekoesterd en bevrucht. De dingen, die onze bewondering wekken, zijn geboren uit eigen aandrang, uit zielsbehoefte om iets moois te maken, zonder de bijgedachte er geld mee te verdienen. Een eigenaardigheid wordt verhaald van sommige stammen op Borneo. Het mooiste werk wordt daar gemaakt door de vrouwen en mannen, als de min met de eerste hevigheid in hen opvlamt: in den paartijd. Dan voelen zij zich het rijkst en werkt het in hen, als nieuwe wijn, die tot de spon uitberst . . . . Beschaving is mooi, is noodig — maar een Europeesche beschaving, geïmporteerd bij onze Indische volken? Zou daarvan, voor de vernieuwing hunner kunst wel inderdaad veel te verwachten zijn? Beschaving ja, maar in elk geval geënd op eigen stam, waarbij zooveel- mogelijk onaangeroerd wordt gelaten wat den Oosterling zijn onderscheidend kenmerk geeft. De heer Rouffaer — waar hij wijst speciaal op de verachtering van de batikkunst — wil wel bevordering, maar in eigen richting; verbreiding van de mooiste, echt Javaansche patronen, bekendmaking der best getjapte en der mooiste uit de hand gebatikte doeken in verschillende hoofdplaatsen. Doch tegelijk waarschuwt hij tegen de inmenging van Europeesche denkbeelden, tegen Europeesche reglementeerzucht.

Houdt terug uwe aniline-verven; de inlandsche verfhouten geven beter, mooier, vooral duurzamer effect. Houdt terug uwe Europeesche patronen, maakwerken van gansch andere bedoeling. Verbeeldt u niet, dat er een beter of sneller methode zou wezen dan het werken met het kleine roodkoperen was-reservoirtje, de tjanting, die tevens immers het stil genoegelijke van den handenarbeid voor elke Javaansche vrouw uitmaakt. Zegt niet, dat dit langzaam gaat, of dat die ververij langwijlig is; zij hebben tijd; en het resultaat van hun langzamer verven is mooi. Kortom, weest bescheiden als Europeanen, erkent, dat uw patronen, vooral tegenwoordig, meestal geesteloos zijn en stijlloos, uw verven snel en slecht, uw aangeboren smaak vaak bot. En verheugt u daarentegen, dat hier op Java nu eens een inlandsche nijverheid bestaat, die men het beste bevorderen kan, door haar als nijverheid . . . . zooveel mogelijk zichzelf te laten wezen!”

Geheel in den geest van «Oost en West» is ook het volgende artikel in het ochtendblad van de *Nieuwe Courant* van 25 dezer, getiteld:

Een Merkteeken.

Nog zoo heel lang niet is het geleden, dat men de inheemsche bevolking van Indië eenvoudig voor minderwaardig aanzag, haar in aanleg en ontwikkeling zóó diep beneden ons achtte, dat de uitdrukking „bruine broeder”, welke men gaarne op hen toepaste, slechts als een minachtende scherts kon worden opgevat.

Indië produceerde min of meer goed verkoopbare koloniale waren; ook zag men er wel eens curiositeiten en rariteiten vandaan komen: behalve zonderlinge natuurgewassen, werden soms nagemaakte vruchten, wapens met kostbare gevesten, Padangsche huisjes van filigraanwerk, sigarenkokers van tin

of van gevlochten pauwenveeren overgezonden of medegebracht.

Soms werd de opmerking gemaakt, dat die inlanders toch wel met vernuft en handigheid wisten te werken. Veel verder in de waardeering van hun arbeid kwam men niet.

Langzamerhand is daarin verandering gekomen. Men begint te bemerken — wij spreken hier natuurlijk niet van het publiek in het algemeen, maar van hen, die in staat en in de gelegenheid zijn zich een eigen oordeel te vormen — dat de inlander geenszins een lastdier is, die wel eens aardige kunstjes kan vertoonen, maar een mensch, minder ver gevorderd dan wij in de kennis en praktijk der dingen en der beginselen, welke de tegenwoordige wereldmaatschappij beheerschen, doch die een ziel heeft, een eigen gemoedsleven, een eigen kunst, die tot aanzienlijke hoogten van gevoel en schoon kan stijgen.

Mannen en vrouwen hebben hun stem doen hooren, geleerden en kunstenaars of lieden der praktijk, die met verstand en toewijding, met liefde en eerbied de verguisde schatten hebben opgeraapt en erkenning er voor hebben gevraagd. Rouffaer, Loeber, Lacomblé, Von Saher, Van Zuijlen en zijne ijverige echtgenoote, de schilder Nieuwenkamp, de controleur Jasper en anderen. Onvermoeid zijn ze bezig geweest om door middel hunner geschriften of door het organiseeren van tentoonstellingen, het oprichten van verkooplokalen, het besef ingang te doen vinden, dat de geest van Indië's bevolking tot het scheppen van veel goeds en schoons in staat is en het Nederlands plicht is — tevens zijn belang, daar zij ook den Nederlander tot een vreugd en genieting kan worden — om de Indische kunst als zoodanig te erkennen, haar te eeren en te bevorderen.

De regeering en volksvertegenwoordiging hebben door het verleenen van steun en subsidie aan de Vereeniging B o e a t a n reeds doen blijken, dat zij de bedoeling van die mannen begrijpen en zich met hun streven vereenigen.

Thans wordt te Amsterdam in het Stedelijk Museum een door de plaatselijke afdeeling van de Vereeniging O o s t en W e s t georganiseerde tentoonstelling gehouden van Indische kunst, op grooter schaal dan tot dusver in ons land werd ingericht. De groepeering, de uitstalling hebben met bijzondere zorg en kennis plaats gehad, terwijl een uitstekend beredeneerde catalogus van de hand van den heer Lacomblé ook den leek een duidelijk inzicht kan verschaffen in het wezen van het tentoongestelde, in het bijzondere van de Indische kunst.

Treffend doen de groote tropeeën van weefsels, batiks enz. aan, die, tegen de wanden gehangen, elk als 't ware als een portret is bedoeld van den aard, het karakter, de smaken van de volken, welke zij vertegenwoordigen. En langs onzichtbare, bovenzinnelijke wegen, ontstaat, als een aanraking tusschen den beschouwer en de ziel der verre volken, welke die kunstwerken voortbrachten. 't Wil geboren, dat hij de eigenaardige, fijne rilling over zich voelt gaan, die den mensch doorvoert wanneer hij iets heel moois ziet.

Meende men vroeger, dat men zelf eigenlijk wat laag moest staan om de Indische „curiositeiten" mooi te vinden, er iets meer dan aardig of handig knutselwerk in te zien, thans komt men tot de overtuiging, dat juist hooge en niet lage eigenschappen van gevoel en geest noodig zijn om ook dit schoon op prijs te kunnen stellen.

In deze tentoonstelling zien wij een merkteeken op den weg der ontwikkeling van onze verhouding tot de inlandsche volken.

Op den aard onzer betrekkingen tot die volken, op onze geheele Indische politiek kan deze verandering in beschouwingswijze ook in de toekomst van grooten invloed zijn.

Ook in *Het Nieuws van den Dag* van 9 dezer kwam een uitgebreid, waardeerend artikel voor, door een deskundige geschreven, die o. a. zegt:

„In hoofdzaak omvat de tentoonstelling slechts eene zaal, de groote zaal, die bij „de vierjaarlijksche" als eerezaal geldt. Hier is eigenlijk alles bijeengebracht tot een schitterend overzicht van al wat Insulinde in rijke verscheidenheid oplevert op het gebied van weefkunst en andere bewerking van stoffen, metaalbewerking, houtsnijkunst, enz.

De pracht is haast overweldigend, zoodat de bezoeker nauwelijks weet waarheen zich te wenden. Aan de hooge wanden zijn in het vierkant der zaal groote tropeeën gevormd, waarbij een geographische indeeling is gevolgd. Elk dezer vertoont vooreerst weefsels van verschillenden aard in een rijkdom van kleuren, benevens wapenen, metalen voorwerpen, vlechtwerken, gesneden beelden, enz. Zoo krijgt men achtereenvolgens groepeeringen van Java, Borneo, Celebes, Atjeh, de Bataklanden en Sumatra's Oostkust, Sumatra's Westkust, de Lampongs en Benkoelen, dan Bali en de andere kleine Soenda-eilanden, de Timorgroep en Halmaheira.

De hier gevolgde methode van rangschikken, waarbij zooveel weelde in een enkele zaal is saamgebracht, heeft wel een bezwaar. Liever zou men de verschillende groepen in afzonderlijke zalen hebben gezien, wat een meer rustige beschouwing zou hebben mogelijk gemaakt. Het valt echter niet te ontkennen, dat men thans het geheel gemakkelijker kan overzien. Ook de uitgebreide catalogus werkt daartoe mede. Hoofdstuksgewijze worden de voornaamste afdeelingen beschreven en elke afdeeling wordt ingeleid met een verklaring, welke den bezoeker als leiddraad kan dienen. Zoo krijgt men achtereenvolgens: weefsels, batiks, goud- en zilverwerk, koperwerk, tin en brons, wapens, bewerkt hout, versierd bamboe en vruchtenschalen, bewerkt leer, schildpad en hoorn, vlechtwerk, kralen, steenen en houten beelden, aardewerk.

Het meest uitgebreid is de afdeeling w e e f k u n s t, de benaming in ruimen zin genomen. Nagenoeg het geheele eilandenrijk, van Sumatra's Noordpunt tot de Timorgroep, is hier vertegenwoordigd door uitgelezen producten van kleeding en sierstoffen. Maar welk een oneindige verscheidenheid bij onuitputtelijken rijkdom! Niet alleen de hoogstaande volken als de Javanen en Baliërs, die eeuwen van Hindoeistische cultuur achter zich hebben, maar zelfs de minder beschaafde „heidensche" stammen, de Bataks, de Dajaks en de Alifoeren, geven door prachtige weefsels blijken van veel kleurengevoel, van veredelden smaak en een dikwijls verbijsterende techniek.

De Atjehers munten uit door rijke zijden „idja's" met gouddraad doorweven, meest in stemmige kleuren, vol deftige pracht. Hierbij valt op te merken, dat de weefster de methode van het „ikatten" toepaste, waarbij de draden vooraf op bepaalde wijze tijdelijk werden omwonden en daarna eerst geverfd. Het „ikatten" is verspreid over den geheelen Archipel, maar toch zoo, dat geheele eilanden het niet kennen, terwijl het in ver verwijderde streken wordt beoefend, zonder dat valt aan te geven hoe het daar is doorgedrongen en elders niet.

Het valt te betreuren, dat de Atjehsche weefkunst door den oorlog zeer heeft geleden. Er blijft echter hoop, dat bij vermeerderende welvaart ook het maken der kostbare zijden weefsels weder zal toenemen."

Dezer dagen zijn nog eenige fraaie inzendingen gekomen, die gedeeltelijk om haar hooge kunstwaarde, gedeeltelijk om haar historische beteekenis, speciale vermelding verdienen; zoo een mooi stukje houtsnijwerk, een deurtje uit de poeri van den voormaligen vorst van Lombok uit Tjakra-Negara met rijk verguld hindoe-ornament, eenige zeer zeldzame wapens uit Lawoe, alsmede eenige mooi gelakte pagaaien uit Palembang van het vroeger zoo beroemde, het Japansch werk evenarende Palembangsch lakwerk".

Het oorspronkelijk plan was, dat de tentoonstelling slechts tot 8 September zou geopend blijven. Naar wij hopen, zal er echter besloten kunnen worden den duur een paar weken te verlengen, vooral ook om de vele Amsterdammers, die eerst tegen half September van hun reizen terugkomen, nog in de gelegenheid te stellen deze zeldzaam mooie verzameling te bewonderen.

Wij brengen hierbij nog eens in herinnering, dat de leden der Afdeeling Amsterdam van „Oost en West" vrijen toegang hebben en de leden der overige Afdeelingen slechts 10 cents entrée behoeven te betalen, terwijl voor anderen de toegangsprijs 25 cents bedraagt. Wij eindigen met den welgemeenden raad aan alle belangstellenden om vóór de sluiting nog eens een bezoek te brengen aan de Ned.-Indische kunstzalen in het Suasso-Museum, en daartoe ook hunne bloedverwanten en vrienden op te wekken.

Pers-kroniek.

Den Haag, 30 Augustus.

INHOUD: De Nieuwe Courant *over het Indisch drukpersreglement: een oude aftandsche draak. — Een drukfout hersteld en een typisch staaltje van geld vermorsen bij den bruggenbouw te Atjeh: de heer W. Bosch in het* Vaderland *over een «groeiende brug» te Telok Semawe. — Een waardeerend artikel in de* Nieuwe Courant *over de tentoonstelling van* Oost *en* West *te Amsterdam. — Hatelijk commentaar hierop door de* Standaard *geleverd. — De* Middelburgsche Courant *constateert, dat in Indië het vet nog niet van de soep is.*

In een artikel onder het opschrift: «Geen stelsel" herinnert de *Nieuwe Courant* naar aanleiding van een brochure van den heer Zaalberg over de koortsepedemie op Madoera er aan, dat niet het Drukpersreglement, maar eigenlijk art. 282 W. v. Str. de «muilkorf" is, die de indische pers op gezette tijden wordt aangedaan. Het «gewrocht der duisternis» is een oude, aftandsche draak, maar de laster-paragraaf. art. 282, maakt van de vrijheid van drukken en schrijven in de praktijk een carricatuur, een paskwil.

«Wij willen" zegt de *Nieuwe Courant*, „er de aandacht op vestigen, dat het niet het «Gewrocht der Duisternis" is (waaraan eenige maanden geleden enkele giftanden werden uitgetrokken), dat de Indische journalisten het meest schuwen. Nog onlangs (5 Juni j.l.) schreef de hoofdredacteur van het *Soerab. Hol.*, een der meest militante onder de zoo militante Indische persmannen, dat «het Drukpersreglement niet het ergste is voor den Indischen dagbladschrijver. Een vervolging, rechtstreeks ingesteld volgens *Stbl.* 1856 no. 75, met name ingevolge de in paragraaf 5 opgesomde misdrijven en overtredingen komt hoogst zelden voor. Voor de praktijk maakt de wijziging, of zelfs de afschaffing, van het reglement weinig uit." De groote vijand is echter art. 282 van het Strafwetboek voor Europeanen, dat alle beweringen, welke een ander kunnen schaden, als laster beschouwt en straft, zonder bewijs toe te laten, tenzij in den vorm van een rechterlijk vonnis of een authentieke akte. Met de invoering van het nieuwe strafrecht zou hierin wijziging komen, doch dit laat op zich wachten.

FEUILLETON.

In het Land van Belofte.

Naar het Duitsch van

FRIEDA VON BULOW.

II.

Het moest omtrent middernacht wezen.

George Dietlas sliep vast. Maleen had ook reeds geslapen, maar zij was wakker geworden van een gedruisch in de kamer.

Het was een rumoer, een geklap, een getrappel en geklapper, alsof het kaboutervolk uit de sage toebereidselen trof tot een feest.

Zooveel leven konden muizen niet maken.

Schrikbeelden van onbekende, tropische monsters doemden voor haar op.

Wel brandde de hanglamp, maar Maleen waagde het niet, op te staan. Zij moest den armen George wekken.

Heel voorzichtig stiet zij hem eerst aan, maar toen dit niet hielp, schudde zij hem voortdurend krachtiger.

Eindelijk bewoog hij zich zenuwachtig.

„George! George!"

Hij opende een paar heel kleine, slaperige oogen en knorde zacht: „Wat is het?"

„Luister toch eens, zeg!" fluisterde zij angstig.

Dadelijk was hij heelemaal wakker en richtte zich op. Maar hij ging rustig weer liggen.

„Ratten", zeide hij geeuwend.

„Ratten!" herhaalde zij angstig. „Hier in de kamer!"

„Zij knagen aan je nieuwe amandelzeep. Laat ze maar zitten!"

Zij bemerkte, dat hij reeds weer half in slaap was, en schikte er zich in, de kamer met de gruwzame viervoeters te deelen, uit medelijden met zijn moeheid.

's Morgens, toen hij met zijn gewone preciesheid om zes uur ontwaakte, vond hij haar reeds overeind zitten, met groote oogen turende naar het een of ander. Hij omvatte haar om haar middel.

„Goeden morgen."

Zij liet zich de liefkozing welgevallen, zonder ze te beantwoorden, doch riep:

„Zie eens! Daar zit een afschuwelijk dier!"

„Waar?"

„Daar, bij den koffer. Het heeft klauwen als een schorpioen. Zie je het?"

Zijn scherpe oogen zochten.

Opeens gleed hij vlug van het bed af, nam zijn laarzenknecht, sloop op de kousen de kamer door en sloeg het „afschuwelijke dier" tot moes.

„Is het heelemaal dood?" vroeg Maleen, die in spanning toegekeken had, naar wat hij deed.

„Heelemaal."

„Wat was dat nu?"

„Zoo'n vervloekte honderdpoot. Die beesten zijn giftig, als zij iemand in den voet bijten, zwelt het geheele been op, en doet geweldig pijn."

„Dat kunnen heerlijke nachten worden!" riep Maleen opgewonden uit.

„Weet je wat? Als het je niet bevalt, verkoop ik den geheelen rommel hier, en wij gaan een aardige villa aan den Rijn koopen. Wat zeg je daarvan?"

Hij had het muskietengordijn weggeslagen, en zich op den rand van haar bed gezet. Hij trachtte haar te troosten. Zij gaf geen antwoord, zag hem zelfs niet aan.

„En in den winter trekken wij naar de stad, bezoeken opera's en concerten, en koopen wonderprachtige kleeren voor je!"

Hij boog zich over haar heen, om haar te kussen. Zij keerde hem echter met een heftige beweging den rug toe.

Hij dacht, dat zij nog altijd pruilde van wege de ratten en den honderdpoot.

„Je denkt zeker, dat het mij geen ernst is?" vroeg hij.

„O, ja — ongelukkig wel!" riep zij opgewonden. „En daardoor bewijs je weer opnieuw, dat je mij in het geheel niet kent. Je hebt me getrouwd, en je kent me in het geheel niet."

Hij lachte.

„Zou je dat denken?"

„In het geheel niet, George! Hoe zou je mij anders denken te verlokken met een villa aan den Rijn, met concerten en mooie kleeren en zoo wat meer! Ik heb je liefgekregen, omdat je hier voor de toekomst van Duitschland werkt, en je geld daaraan besteedt. Ik ben met je getrouwd, omdat ik je hier helpen wilde, en je een vergoeding zijn voor het vele, dat je ontbeert. Lieve God, wat vraag ik naar comedies en concerten en villa's aan den Rijn?! Hier iets moeielijks tot stand brengen, dat willen wij! Iets scheppen willen wij.... dat wil zeggen, jij moet tot stand brengen

Het »Gewrocht der Duisternis« is als de goedige, oude, aftandsche draad uit Lafargue's *Moralités Légendaires*, waarmede de guitige Indische Pers-Andromeda veilig kiekeboe speelt. Vroeger, b.v. onder den gouv.-generaal Van Rees, heeft het monster nijdig om zich heen gebeten, maar sedert diens aftreden is het wat kindsch geworden en de Indische pers kan de stoutste en dolste streken vlak onder zijn neus uithalen, zonder dat het boos wordt. Wie, onbekend met het bestaan van het reglement. de Indische bladen leest en wat zij over regeering en ambtenaren schrijven, zou weinig bevroeden, dat zij onder zoo strenge bewaking stonden.

Op het »monster« hakken, is dan ook tegenwoordig niet veel meer dan een onschuldig vermaak geworden, waaraan sommigen onzer Indische collega's zich bij gebrek aan stof overgeven, iets als het produceeren van onze »zeeslang« in den komkommertijd.

Wij willen met dit alles niet zeggen, dat het niet goed zou zijn het »monster« geheel op te ruimen — inderdaad is het volkomen uit den tijd — doch belemmerend op de vrijheid der Indische pers werkt het nagenoeg niet«

Terecht merkt het blad op, dat het bespottelijke van een dergelijken toestand het zuiverste aan den dag kwam, toen onlangs de heer K. Wijbrands, hoofdredacteur van het *Nieuws v. d. Dag van Ned.-Indië*, wegens »laster« veroordeeld werd, terwijl het slachtoffer van dien »laster« zelf . . . . voor oplichterij tot gevangenisstraf werd veroordeeld.

»Gunstig op toon en gehalte der Indische Pers, vervolgt het blad, werkt de bepaling ook niet. Want indien een blad wist, dat het bij een vervolging, wegens laster, genoodzaakt zou zijn (in ieder geval moreel genoodzaakt) het bewijs van het aangevoerde te leveren, dan zou het wel zeer voorzichtig zijn met het opnemen van beschuldigingen en klachten, daar zijn onbeslagenheid anders openlijk zou worden aan de kaak gesteld. Terwijl men tegenwoordig de opgelegde straffen of strafjes blijmoedig aanvaardt, er zich op verhoovaardigend als een Duitsch student op zijn lidteekens, en zich verder verschuilen kan achter een: »'k wou wel het bewijs leveren, maar het mocht niet.«

In een maatschappij als de Indische, waar de ambtenaren, uit den aard hunner taak, veel meer macht hebben dan in de onze en waar de contrôle veel minder scherp is, heeft het ongetwijfeld zijn nut, dat de pers speidend rondgaat en misbruiken of misstanden aan het licht brengt. Belemmerd mag zij hierin niet worden, maar goed is het ook, anderzijds, dat het lichtvaardig inbrengen van klachten worde tegengehouden: het in de wereld zenden van „j'accuse's" mag geen spel worden of reclamemiddel.

Moeilijk kan de voorstelling van een muilkorfstelsel, waaraan de Indische regeering zou vasthouden, worden gehandhaafd. Zij moge, in het algemeen gesproken, wat heel geheimzinnig zijn uitgevallen, niet gaarne zien, dat men op haar schrijftafel snuffelt. van een muilkorven der pers mag zij niet worden beschuldigd.

Het de ernstige Indische journalisten hinderend beletsel houdt met geen stelsel verband, gelijk wij hiervoor aantoonden. Dat het nog bestaat, heeft met opvattingen omtrent vrijheid van drukpers niets te maken, doch is een uitvloeisel van het langzaam werken der staatsmachine. Het is dan ook om deze reden — nevens vele andere — te hopen, dat de regeering zich spoedig in staat rekene de nieuwe wetboeken van strafrechten in Indië in te voeren!"

* * *

In onze vorige kroniek is een alleronaangenaamste drukfout geslopen. Als schrijver van het artikel in het *Vaderland* over de opiumpacht en de Atjeh-leverantie werd vermeld de heer W. Borel; dit moet zijn: de heer W. Bosch, wien wij hierbij onze verontschuldigingen aanbieden, mitsgaders die van den zetter, die het klaargespeeld heeft om uit den naam van Bosch, Borel te lezen.

Van denzelfden heer W. Bosch nu vonden wij deze week wederom enkele artikelen over Atjeh in het *Vaderland* Zeer instructieve opstellen, die werkelijk niet verdienen opgenomen te worden in de rubriek »Ingezonden stukken«. Wat hij b.v. reeds successievelijk over de toestanden op Atjeh heeft gepubliceerd, is van oneindig meer gewicht dan de strijdvraag: »hoe contracten met Inlandsche vorsten moeten ingericht en afgesloten worden« en dergelijke zaken, misschien van belang ter algemeene secretarie te Buitenzorg of voor mandarijnen, maar waarin het groote nederlandsche publiek geen sikkepit belang stelt. Toch krijgen zulke academische onderwerpen een eereplaats in de courant, terwijl wat juist van hoog en actueel belang is, in de schaduw wordt gezet. Het is wel jammer, hoewel wij de hoop niet opgeven, dat nog eenmaal de onderwerpen, door den heer Bosch behandeld, naar de plaats in de courant verhuizen, waar zij inderdaad behooren, want het zijn krasse dingen, die hij vertelt en waarover de nederlandsche natie het recht heeft van hare regeerders te vernemen, of dat inderdaad op Atjeh alles zoo toegegaan is, gelijk hier met naam en toenaam en, schijnbaar met afdoende bewijzen gestaafd, door dezen schrijver in het *Vaderland* wordt beweerd. Vooral over dat beruchte »weezenfonds« en het »boetenstelsel« op Atjeh dient klare wijn geschonken te worden. Als typisch staaltje van geldverkwisting op Atjeh mag ook genoemd worden hetgeen de heer Bosch over de brug te Telok Semawe mededeelt:

»Negen mijlen ten westen van Telok Semawe stroomt de Kerti-rivier in zee. Over de Kali Kerti, zegt de schrijver, ligt een ijzeren brug van plm. 30 meter spanning, op twee gemetselde landhoofden, waarvan de fundeeringen elf meter in den grond, dus vijf meter onder den bodem der rivier, zitten. Deze brug nu deed erg raar. De heeren van de exploitatie bekeken haar van alle kanten en kwamen tot de ontdekking, dat ze groeide. Vlug de brug opgevijzeld, van de hoofden afgenomen en waarachtig, ze was 70 cM. gegroeid. Evenals een boom getopt wordt, werd de kop van de brug afgehakt, de brug weer op haar plaats gelegd en... ze groeide weer. De heeren van de exploitatie keken elkaar eens aan, schudden met het hoofd en gingen om advies bij den ingenieur van den aanleg. Dit luidde: den hoogen dijk voor en achter de brug weggraven, maar dat kostte f 1200 contant en geld was er niet, dus geschrijf, proces-verbaal, soesah. De heeren van de exploitatie echter waren lang niet dom. »Weet je wat«, zei een slimmerd, »in het magazijn is nog cement«. Van 's landsgoederen vlug 800 vaten cement gehaald en voor f 5800 cement op dijk, oevers en landhoofden gesmeerd en... de brug groeide nog. Nu werd de ingenieur van den aanleg er heen gestuurd; 't cement werd dadelijk weggebroken en in de Kali gegooid, f 5800 naar de maan, de dijk weggegraven, dus f 1200 moest toch uitgegeven worden en door het lange geleuter en gepeuter moest bovendien een der landhoofden afgebroken en opnieuw opgemetseld worden.

Weer wat geleerd, dachten de heeren van de exploitatie, een ijzeren brug kan dus niet groeien; als iemand soms nog een voorstander van gouvernements- boven particuliere exploitatie weet, laat hem dit stukje dan eens lezen. Deze brug was niet door mij, ook niet door de officieren der genie gebouwd.«

Het is fraai, vooral in verband met de »inzinking« van Java, en de zuinigheid, welke thans overal betracht heet te worden!

* * *

De *Nieuwe Courant* constateert,* dat in de waardeering van den inlandschen arbeid en de kunstnijverheid hier te lande gedurende de laatste jaren een groote verandering heeft plaats gegrepen. Vroeger, zegt het blad, hield men den Inlander voor een „minderwaardig wezen", thans wordt in breedere kringen het besef levendig, dat de nieuwe broeder een eigen kunst heeft, die tot aanzienlijke hoogten kan stijgen.

Nu zou men zoo zeggen: op dit artikel is geen captie te maken. Het is precies zoo in de werkelijkheid als

* *Zie hoofdartikel.*

---

en scheppen, en ik wil je daarbij een weinigje helpen, zoo goed ik kan. Niets anders trekt mij aan."

Hij had haar glimlachend aangehoord.

„Wat een oogen!" zei hij. „Als een paar vlammen! Je bent wondermooi, kind, als je zulke hagepreeken houdt! Waarachtig — om te stelen! Maar eigenlijk windt je je onnoodig op. Als je graag hier bent, dan blijven wij maar hier en gaan voort met tabakverbouwen."

Zij kende zijn manier van met haar om te springen. Hoe meer zij zich opwond, hoe gemoedelijker hij zich toonde, en als zij groote woorden gebruikte, dan lachte hij. Steeds trok zij aan het kortste eind en moest zij tegenover hem de rol van het onverstandige kind spelen.

. . . .

„Bibi" kondigde de zwarte Abdallah aan met respectueus gezicht, „bana Krome is gekomen."

Maleen lag in de hal op een Japanschen luierstoel te mijmeren. Naast haar stond, op een klein tafeltje, een glas citroenlimonade met ijs. De negerspraakkunst, waaruit zij had willen studeeren, was op den grond gegleden.

Zij zag den bediende een oogenblik vertoornd aan. Toen stond zij op en greep onwillekeurig met beide handen naar haar kapsel, dat door het liggen in wanorde geraakt was.

Snel overlegde zij bij zichzelve: Zou ze hem in den salon laten brengen en ordentelijk een beetje toilet maken? Neen, dat was zoo stijf. Zij wilde hem hier ontvangen — en juist zooals zij was.

„Verzoek den Bana, boven te komen" zeide zij tot Abdallah.

De breede, op den hof uitkomende hal, waar zij zich bevond, was ongetwijfeld het voornaamste vertrek uit het geheele huis — en het luchtigste.

Hier gebruikte men de maaltijden, ontving men bezoek en bracht men de uren der siësta door.

Midden in den hof sprong een waterstraal uit een marmeren bekken op en viel met zacht, rusteloos geklater weer neer. Bloeiende boomen beschaduwden het waterbekken, en kleine, groene papegaaien, gele wevervogels, lichtgrijze musschen met rozeroode snaveltjes, parelhoenders en eenden hielden hier hun verblijf.

Krome kwam met snellen stap de hooge, oude, steenen trap op. Hij was een nog jong man, mager, klein, maar opvallend gespierd van gestalte, als een krachtig, klein raspaard. Het hoofd toonde een machtegen schedel en een breed, tamelijk hoog, zeer fraai voorhoofd. Zijn gelaat was van een groote regelmatigheid en drukte een buitengewone wilskracht en vastberadenheid uit.

Zoo was Dr. Ralf Krome, die weinige jaren geleden den grond had gelegd voor een Duitsche kolonie en nu met ijzeren energie, ondanks de vele tegenwerking en onverschilligheid waarmede hij te kampen had, arbeidde, om zijn schepping een blijvend bestaan te verzekeren. Hij was een van die menschen, die vast inzichzelf gelooven, en ook vertrouwen weten te wekken bij anderen.

„Het verheugt mij wezenlijk zeer, dat u hier gekomen is," sprak hij tot Maleen. „De zeereis schijnt u goed bekomen te zijn. Hoe bevalt het u hier, me-

door het haagsche orgaan beschreven. Maar, jawel, daar komt de *Standaard* met een heel verhaal over het vergeten . . . van de christenen. Die zijn in de *Nieuwe Courant* niet genoemd; «genegeerd» zooals het blad opmerkt. De beschouwing in het «merkwaardige» artikel van de *Nieuwe Courant* is die, welke in vrijzinnige kringen de heerschende is! Op dit thema wordt dan verder voortgeborduurd, zóó mooi, dat wij den lust niet kunnen weerstaan het hier te laten volgen:

Er wordt, zoo schrijft de *Standaard*, hier weer over ons land gesproken alsof er geen Christen meer in te vinden was. Onder de mannen, die veel voor Indië gedaan hebben, die wel terdege rekenden met de ziel van den inlander; die altijd een heel andere beschouwing hebben verkondigd, zijn, misschien weet de *Nieuwe Ct.* dit niet, ook zendelingen; menschen, die 50 en meer jaren van hun leven hebben gegeven, juist omdat zij den inlander *niet* als minderwaardig aanzagen; mannen en vrouwen die blijmoedig allerlei ellende en ontbering hebben getrotseerd; hun leven hebben gegeven in den dienst der zending. En het is voorgekomen, dat zelfs vrijzinnigen tot de erkentenis werden gedwongen, dat dit werk der zending een zeldzaam veredelenden invloed op de inlanders had uitgeoefend.

«En om nu de *N. Ct.* nog vollediger in te lichten, deelen we mee, dat het uitzenden van zulke mannen en vrouwen, het bouwen van scholen en ziekenhuizen — om nu maar eens niet van kerken te spreken — mede mogelijk is gemaakt door Nederlandsche Christenen; die lieden die, misschien herinnert zich de *N. Ct.* dit wèl, als ze het wagen op politiek gebied om gelijke rechten met de vrijzinnigen aan te kloppen, als paria's van de deur worden gewezen. Nu, de Christenen hebben niet alleen voor hun eigen scholen betaald en voor heel veel meer, maar ze hebben ook naar vermogen voor de zending in Indië bijgedragen; daarvoor zijn uit de beurzen van rijken en armen millioenen gekomen.

„We wilden dit even zeggen, om te laten zien, dat er óók nog menschen in Nederland werden gevonden, die een andere beschouwing over de inlandsche bevolking hadden.

„Voornit weten we al, dat we nu zullen te hooren krijgen, dat wij hoogmoedig zijn; dat we weer veel beter dan anderen willen wezen; misschien is er hier of daar wel een vrijzinnige scribent die wat scheldwoorden op ons afzendt; maar dat deert ons weinig. Als de vrijzinnige politici de Christenen en hun arbeid believen te negeeren, zullen wij zoo vrij blijven aan feiten als de genoemde te herinneren."

Al bij voorbaat is men dus een „scribent", indien men het met den schrijver in de *Standaard* niet eens is. Wat een hoovaardige — wij vergissen ons — wat een nederige ziel moet er niet in den man van den *Standaard* huizen! — Maar zulk een toon aanslaan, — heeft de groote Meester, die tokkelt op het klavier van de volksconsciëntie, hun geleerd —, heet: getuigen.

In plaats van dat „getuigen", was het toch beter geweest indien de *Standaard* eens een stel „christenen" had opgenoemd, die zich evenveel moeite en arbeid hebben getroost terwille van het goede werk als de mannen en vrouwen door de *Nieuwe Courant* opgesomd. Hiermede zij niet gezegd, dat ook de „christenen" geen belangstelling zouden getoond hebben in het werk der opbeuring van den „bruinen broeder" — dat zij verre! — maar wel, dat *die* christenen zeker niet gediend zullen zijn van de ongemotiveerde hatelijkheden, hier door de *Standaard* gedebiteerd.

***

Ten slotte voor onze lezers in Indië een stukje, dat wij in de *Middelburgsche Courant* vonden en waarvan zij zeker met groote belangstelling zullen kennen nemen.

„De oude naam", zegt de *Midd. Crt.* „dat 't in Indië goed werken is aan bloeiende ondernemingen, handhaaft zich nog steeds.

Het *Soer. Hbl.* geeft er in het volgende een bijzonder sterk staaltje van:

„De Deli-tabak behaalt fancy-prijzen en de tabaksmenschen worden rijk. Om een voorbeeld te noemen: de administrateur der *Deli-Maatschappij*, de heer J. van Vollenhoven, heeft, naar wij hooren, „het peulschilletje van 4 ton gouds ontvangen aan tantièmes, en er zijn employés die f 25.000 gekregen hebben."

„Waar is de meneer" zegt het Middelburgsche orgaan, die zei, „dat in Indië het vet van de soep was?"

Waarom, zoo zouden wij willen vragen, hiervan geen prijsvraag gemaakt? Er zouden allermerkwaardigste antwoorden op kunnen komen, vooral van hen, die bij de ‚bloeienste van alle bloeiende ondernemingen" in Indië, nl. bij het gouvernement werken.

Algemeene Berichten.

De Bali-expeditie.

Uit Batavia werd aan het *Handelsblad* geseind, dat Badoeng het ultimatum geweigerd heeft.

7 September vertrekt de expeditie naar Bali.

Aan het Ministerie van Koloniën is denzelfden dag van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië telegraphisch bericht ontvangen, dat het zelfbestuur van Badoeng een weigerend antwoord heeft gezonden op de eischen, die in de maand Juli jl. aan de Bestuurders van de Balische landschappen Badoeng en Tabanan, als eindbeslissing in de hangende geschillen, werden gesteld, bij welke gelegenheid hun tevens de gevolgen van een verder verzet werden voorgehouden.

De redactie van *Het Vaderland* teekende hierbij aan:

«Op den 16 Juni werden hier reeds berichten ontvangen, die van een verzonden ultimatum spraken. Uit Indië kwam sedert tegenspraak en werd gemeld, dat het ultimatum aan Badoeng nog niet was verzonden, maar dat de expeditie tegen het begin van September werd gereed gehouden. Ofschoon officieel van een verzonden ultimatum nog niet bleek, schijnt het nu toch wel vast te staan, dat het werd verzonden niet alleen, maar zooals te verwachten was, ook werd geweigerd. En zoo zal dan de lang voorbereide, en zoo lankmoedig mogelijk uitgestelde Bali-expeditie op den 7n September a.s. vertrekken. Volgens de laatste berichten daaromtrent bestaat zij uit het 11e, 18e en 20e bataljon infanterie, 2 batterijen artillerie, een pionierafdeeling, een peloton cavalerie, 3 secties genie, de intendance en den geneeskundigen dienst (6 officieren van gezondheid). De namen van al de officieren, die deze expeditie zullen medemaken vermeldden wij in ons Ochtendblad van Zondag 10 Aug. jl.

De operatiebasis van de expeditie is, zooals vanzelf spreekt niet bekend, maar het zou geen verwondering wekken, wanneer daarvoor werd aangenomen het met ons bevriende Gianjar, waar de reede van Ketèwèl een goede ligplaats voor de schepen aanbiedt, terwijl van daar uit naar alle zijden kan worden geageerd, al naar mate dit noodig mocht blijken. Want het behoeft wel geen betoog na al hetgeen wij in den laatsten tijd over Bali publiceerden, of het geldt thans niet alleen het breken van het verzet in Badoeng, maar het brengen van orde in alle Balische rijkjes, die in hun gevoel van onafhankelijkheid zich ten onzen opzichte een houding aanmatigden, waarmede niet langer genoegen kan worden genomen.»

De „Pakan Malam" te Fort de Kock.

Met referte aan ons voorloopig bericht in een der vorige nummers van dit blad, zijn we nu in staat nog eenige onzes inziens wetenswaardige bizonderheden van de feesten te Fort de Kock mede te deelen. We schreven daarom naar F. d. K. aan eene dame, die als werkend lid van het Comité en enthousiast voorstandster van de belangen der Sumatraansche bevolking, het best in staat was, ons haar bevinden hieromtrent bekend te maken. Wij ontvingen op ons schrijven antwoord p.o. en achten het 't best, dit nagenoeg woordelijk terug te geven. In den vorm van een prettig gesteld opgewekt briefje meldt zij ons:

„Ge wilt wat bizonders van onze „Pakan Malam"? Neen, dit woord is volstrekt geen verzinsel van mij, de Maleier zegt voor p a s s a r: p a k a n; het was dus hier geen „passar-malam", zooals men op op Java zegt, maar betoel „pakan-malam". En voor ons met recht: „Pak aan!". Oef!, wat hebben we moeten aanpakken dezen keer, om alles zóó te krijgen, als 't nog geworden is.

Het was de eerste Pakan Malam op de buitenbezittingen.

Het doel was juist, zooals ge mij schreef, om n.l. den Maleier eens iets anders te laten zien, dan wat hij hier zelf vervaardigt, vooral landbouwartikelen.

Alles is op dat gebied hier erg primitief, en o, de Maleier is zoo bang, om tot iets over te gaan, wat hij niet kent. Hij is nog conservatiever dan de Javaan! Wij waren dan ook verrukt, toen wij van de firma Van Linde Teves te Semarang bericht kregen, dat zij genegen was, een groote bezending in te sturen van machinerieën van allerlei aard: djajoeng-pelmolens, oliepersen, rijstpelmolens, pikhouweelen, enz., enz., een kolossale verzameling, ter waarde van een paar duizend gulden. De Maleier vond het prachtig. Er is veel van verkocht, vooral, toen we de machines lieten werken en de Inlanders z a g e n hoe primitief h u n landbouwwerktuigen zijn. En zoo waren er tal van dingen, waarvan de Maleier geen aasje benul had.

Tentoonstellingen van voorwerpen, door de bevolking vervaardigd, hebben hier telkens plaats, maar die zijn niet voldoende. Ze moeten iets anders zien, waarmee ze hun voordeel kunnen doen. Zoo bijv. dat weven hier. Dit is een ontzettend werk, en wat verdienen de menschen er mee? Voor een eenvoudige katoenen sarong, waar ze stellig een halve maand minstens aan bezig zijn, krijgen ze f 1.75. En wat 'n geestdoodend werk! Gebatikte sarongs zijn ook bewerkelijk, maar die worden ten minste goed betaald. Daarbij komt, dat de Maleier ontzettend afgezet wordt met gebatikte stoffen. Ze zijn hier wel eens aan de deur geweest met sarongs en kains (tjap), die op Java 4 à 5 gld. kòsten, en hier geprijsd stonden voor 10 à 15 gulden. Ook daaraan wilden we een einde maken en bestelden daarom op eigen risico voor een waarde van 600 gld. Pekalongansch batikwerk. Het Comité wilde er eerst niet aan, maar ik was er van overtuigd, dat we er groot succes mee hebben zouden en wist het gedaan

---

vrouw?"

„Het is mooi hier."

„Niet waar? Het is een plantengroei hier, een vruchtbaarheid, die aan den hof van Eden herinnert. Uw broer zegt dikwijls: Als men in Oengoedja ergens een takje in den grond steekt, is er den volgenden dag een boom van gegroeid. Dat zegt uw broer. Is u al in de leliëntuin geweest?"

„Neen. Nog nergens. Ik ben nauwelijks drie dagen hier."

„O — dien moet u zien! En de oranjehagen en de tabaksvelden en de katoen! Heeft u al eens een katoenbloem gezien?"

„Neen."

„Ik vind ze mooier dan rozen. En bedenk dan eens, dat al die pracht hier, bij den onachtzamen roofbouw van de Arabieren, bloeit! Bedenk eens, wat deze zelfde bodem zou opbrengen bij rationeele bebouwing! Wij zullen hier een Duitsch Indië scheppen. De millioenen, die Duitschland voor koloniale waren aan het buitenland geeft, zullen dan voortaan in het land blijven."

„Als dan tenminste het onder Duitsch patronaat gestelde gebied ook zoo vruchtbaar en mooi is, als het Arabische!"

„Tegenwoordig brengt de bodem nog niet veel op, omdat hij onbebouwd is. Ons land is meerendeels nog maagdelijke wildernis. Maar de voorwaarden zijn allergunstigst. In korten tijd"......

En hij stelde haar voor oogen, wat hier ontstaan kon, en ontstaan zou. Maar van de toekomst kwamen zij weldra weer op het tegenwoordige.

„Het is gemakkelijk, enthousiasme te wekken," zeide Krome. „Maar menschen zonder temperament tot krachtig handelen te bewegen, dat is een Sisyphuswerk. Het verheugt mij, dat u nu hier is, mevrouw. Van den salon eener schrandere, mooie vrouw uit, gaat het stemmingmaken het gemakkelijkst. U kan ons thans van meer nut zijn dan eenige man."

„Hoe gelukkig zou ik zijn!" dacht zij. Ook iets anders ging haar door het hoofd, namelijk, dat deze man haar immer slechts uit dat ééne standpunt had beschouwd: hoe hij haar dienstbaar kon maken aan zijn streven.

„Ik heb mij natuurlijk in de eerste plaats naar de wenschen van mijn man te schikken," zeide zij.

Hij hoorde een zacht verwijt in haar woorden.

„Juist, dat u mevrouw Von Dietlas is, komt ons te stade. Dat geeft u het maatschappelijk piedestal dat ook de uitstekendste vrouw noodig heeft, om te kunnen werken. Dietlas behoort tot de meest geliefde en geachte personen hier. Hij is zéér populair, wat ik nooit wezen zal. Mijn goede Dietlas is er zoo een, die aller harten wint, zonder zelf te weten, hoe. Heb ik u niet al dadelijk gezegd, dat hij een juweel van een mensch is?"

„Ja, dat is hij. Te goed voor mij; veel te goed!".

Hij zag haar scherp aan.

„Oho!" dacht hij, „zij heeft hem niet lief. Tenminste niet erg. Een vrouw, die wezenlijk op haar man verliefd is, ziet er anders uit, als zij hem prijst."

Deze ontdekking hield voor een oogenblik zijn gedachten bezig. Toen kwam hij weer op zijn plannen terug: hoe de Engelsche invloed in Oengoedja bestreden en de Duitsche versterkt moest worden, totdat het vorstendom Oengoedja, dat om zoo te zeggen de sleutel en voorhof van het Duitsche territorium was, den Duitschers als een rijpe pruim in den schoot viel.

En daarbij reken ik bepaald op u, mevrouw. Ik geloof, dat de medewerking der vrouwen door de Duitschers in het algemeen veel te laag gewaardeerd wordt."

Maleen glimlachte.

„Zij doet zich niettemin gevoelen en is des te ongestoorder werkzaam misschien, naarmate er minder aandacht aan gewijd wordt."

„Dat kan zijn. Overigens is zij ook moeilijk te beperken. Want zij is niet iets tastbaars. De vrouwen behoeven er eigenlijk slechts te zijn, zich goed te kleeden, mooi, verstandig en beminnelijk te zijn, en alles zal zich om haar scharen en zich naar haar richten. Hoe gemakkelijk is het voor een vrouw uit te blinken en te schitteren! En dat is macht. Jammer maar, dat deze macht zoo dikwijls ten dienste van nietigheden gebruikt wordt."

„Maar mooi moeten wij dus toch zijn?" vroeg zij schalks.

„Ja, dat is van veel belang," antwoordde hij ernstig. „Maar u zult mij willen excuseeren mevrouw? Een afspraak met den Engelschen consul-generaal......

Zij bleef luisteren naar het langzaam wegklinkende geluid zijner schreden, haar hart en hoofd waren met hem vervuld.

„Als wüchsen meiner Seele Flügel!"

Hij had altijd dien overweldigenden indruk op haar gemaakt.

(*Wordt vervolgd*).

te krijgen. En het succes is volkomen geweest. Als ge nagaat, dat we op ieder stuk 30 pct. winst hebben gezet voor de onkosten, die we natuurlijk zouden hebben en dat we den eersten dag reeds voor ruim 300 gulden verkochten, dan ziet ge, hoeveel aftrek die batiks hadden. De hoofden kwamen dan ook al heel gauw met de vraag: of we hier geen batiksters konden laten overkomen? Nu, we hebben er moeite voor gedaan, maar zonder succes. De menschen waren zoo teleurgesteld, dat ik ze maar troostte met de belofte, hun te leeren, wat ik zelf van het batikken wist. Nu, dat vond bijval. Ik zal over een maand naar Pekalongan gaan logeeren en er eenige maanden blijven om opnieuw les te nemen en mij verder te bekwamen in die kunst, ten einde teruggekomen, een cursus te kunnen beginnen......

Op de Pakan Malan hadden we o.a. ook een inzending van Mej. van Lawick van Pabst te Djocja. Dat was een prachtige collectie! Voor ± f 1500 aan sarongs, kains, hoofddoeken enz., en allerlei toiletartikelen die daar gebruikt worden aan het hof, bijv. d o e p a, (wierook), b e d a k (poudre de riz), enz., maar die trokken den Maleier niet bijster aan. Van die stemmige Vorstenlandsche kleuren, moet hij ook niets hebben. Mej. van Lawick had er een vertrouwd persoon bij gezonden, om te verkoopen. Een echte Javaan! Keurig netjes gekleed zat hij daar „gesilokt" in zijn kraampje, zoo rustig en kalm, tot een en al verbazing van den Maleier. Het deed mij heusch goed, dien kalmen netten Javaan te zien, en het contrast te genieten tusschen hem en die rumoerige Maleiers met hun kalotje scheef op het hoofd......

Dan hadden we ook nog een mooie inzending van „Soerja-Soemirat" van tuigen, schoenen, sloffen enz. Verder een kraampje met Palembangsch hout- en lakwerk; voorwerpen uit Wonosobo van akar-wangi, en natuurlijk ook Bovenlandsche artikelen. Van die laatste werd nagenoeg niets verkocht; de Maleier keek er niet eens naar, maar men verdrong zich om die andere dingen, die ze nog nooit gezien hadden.

Dan was er nog een afdeeling van toko Tontonan uit Soerabaja met prachtig koperwerk en allerlei andere artikelen. Daar vóór stond steeds een geheele drom kijkers. Ook kwamen er een paar Palembangers met kantwerk, afkomstig van de pasar-malam te Soerabaja. Dit werd wat bekeken en bestudeerd!

Er ging immers een „plezierboot" van Batavia naar Padang, uitsluitend om de menschen op Java in de gelegenheid te stellen onze „Pakan" te komen zien. Aan bezoekers uit Java ontbrak het dan ook niet.

Het geheele pasarterrein was ompaggerd. Eén groote ingang met een poort in den vorm van een Bovenlandsch huis met de twee punten, à la Menankabau, het deed uitstekend, vooral 's avonds, als de poort geïllumineerd was met lampions en gazoline-lampen. Boven op den nok was een „zitje." Daar had men een mooi overzicht op het terrein. Er stond ook een draaimolen en een café-restaurant: „De poort van Agam", waar men lekkere poffertjes en heerlijk koud bier kon krijgen. Verder allerlei vermakelijkheden als op een Hollandsche kermis. Zelfs de „Kop van Jut" deed hier weer opgeld, en lustig beukte de Maleische „jeunesse dorée" er op los. Allerlei muziek (?) drong daar boven op de poort tot ons door: draaiorgels, gamelans, ronzebons, een leven als een oordeel, maar wel geschikt, om er de kermisstemming in te houden. Dan waren er nog twee andere ingangen achter den pasar, tegen één cent entree. Als ik u nu zeg, dat we bijna twee duizend gulden aan entrée's hebben opgehaald, behoef ik verder geen cijfers te noemen ten bewijze, hoe groot het bezoek geweest is.

Mijn Koeningansche stokken en pajongs gingen als koek. Een uur na mijn étalage was alles weg. Of die artikelen ook aftrek hadden! Een volgend jaar bestel ik er veel meer van.

Wij hebben ook nog een prachtige inzending gekregen voor onze rubriek „Oftteelt". Die vruchten vielen in den smaak: heerlijke ananas-bogor, pisang tandoeh, allerlei soorten van djeroek en pompelmoes, o!! het was heerlijk! Het land is hier zoo arm aan vruchten en zou ze toch zoo goed kunnen produceeren. De „gleichgültige" Maleier geeft zich niet de minste moeite om goede vruchtboomen te kweeken. Alles moet maar van zelf opkomen, planten maar, hoe? . . tida perdoelie!

Maar toen zij die heerlijke vruchten zagen, vochten zij om de planten en tjankokhans, die we er bij besteld hadden, en we hebben gegronde verwachting van den goeden invloed, dien ook in dit opzicht onze Pakan Malan gehad heeft. O, er waren nog een massa andere inzendingen, ik heb u slechts de voornaamste genoemd. We hadden precies 2 maanden, om dat alles tot stand te brengen. Begrijpt ge nu, dat het voor ons „aanpakken" is geweest? Alles in de puntjes was het natuurlijk nog niet, maar als eerste proef voldeed alles uitmuntend.

Wij zijn nu alweer bezig voor de volgende tentoonstelling in Juni 1907.....

Weet ge, wat zoo jammer is, om iets degelijks tot stand te brengen? De menschen blijven hier maar zoo kort; men krijgt telkens weer nieuwe leden in het Comité, die van niets af weten of . . . . vaak nog zoo weinig hart hebben voor de belangen van land en volk.

Zoo heb ik U in het kort alles verteld. Maar laat ik vooral niet vergeten te releveeren, dat het Gouvernement ons een renteloos voorschot gaf van f 2000.

Ik geloof, dat er wel eens minderwaardiger zaken en ondernemingen met Gouvernementsgeld zijn gesteund! . . . . ."

Wij twijfelen niet, of bovenstaande causerie van de geachte schrijfster zal den lezers van het Koloniaal Weekblad belang inboezemen voor de welgeslaagde poging van het Comité te Fort de Kock en dit met ons gaarne verder het meeste succes toewenschen voor zijn verdienstelijk streven.

Z. d. B.

Uit de Oost-Indische Mail.

Verbetering van den economischen toestand van Noord Madoera. Het doet ons genoegen te kunnen berichten dat eindelijk eens de hand aan den ploeg zal worden geslagen om den economischen toestand van Noord Madoera — meer bepaald van het district Sepoeloe en omliggend gebied — te verbeteren. Jammer intusschen dat het spook van een dreigende voedingsschaarschte is moeten verschijnen om de hand in de richting van den bewusten ploeg de drijven; de nieuwe werken die men in aangeduide streek wil aanleggen, zijn toch in de eerste plaats te beschouwen als reliefworks.

De bespreking der plannen heeft plaats gevonden op het terrein der ellende zelf. De resident F. Fokkens is in Sepoeloe geweest; verder de ingenieur W. H. Kloppenburg; de assistent-resident G. A. M. Meyer; de controleur W. C. Blanken (vraag: hoeveel moet een bestuursambtenaar misdoen om voor administratieve bestraffing in aanmerking te komen?) de controleur W. A. De Kanter, de waterstaatsopziener Van Loon en verder de dirigeerend officier van gezondheid der 1e klasse J. Fock en zijn collega dr. J. F. Terburgh. Voorstellen zullen worden ingediend tot bedijking van de Kali Boedoek met irrigatie van de omliggende sawah's en tot verbetering van den waterafvoer nabij de kota Bangkalan.

In laatstgenoemde plaats verwachten de medici een koortsen-epidemie.

De controleur De Kanter is tijdelijk toegevoegd aan den civielen geneesheer te Bangkalan, dr. G. Fischer, om werkzaam te zijn in het district Sepoeloe, waar volgens het oordeel van dr. Terburgh de algemeene gezondheidstoestand veel verbeterd is.

Men weet ons te vertellen, dat de heer Palm, medeoprichter der firma Palm & van Amstel, die Indië reeds geruimen tijd geleden vaarwel had gezegd, spoedig weer naar deze oorden terug zal keeren, wegens ziekte. (J a v a b o d e.)

Den gelukkigen winner van de f 100.000, den heer v. d. S., die met de Deliboot te Batavia is aangekomen, is het bedrag overhandigd door de Ned. Ind. Escompto-maatschappij.

Voetbal. De heer G. H. Mohr heeft het voorzitterschap van den Bataviaschen Voetbalbond aanvaard.

Tinerts op Flores. Het politiek verslag van den resident van Timor over April zegt:

De posthouder van Endeh werd met het stoomschip S p i t s, naar de westelijk van Endeh gelegen havenplaatsen en speciaal naar Aimere gezonden, ten einde meer nauwkeurige berichten te verkrijgen omtrent de aanwezigheid van tin in de Rokkastreek, waar in 1880—1890 eene militaire expeditie, vergezeld van een mijningenieur, te vergeefs nasporingen deed en zelfs zware verliezen werden geleden. Uit de thans verkregen berichten schijnt afgeleid te mogen worden, dat inderdaad tinerts aanwezig is en dat de vindplaats kan worden bereikt langs een thans bekenden en minder bezwaarlijken weg.

Laat ons hopen, dat spoedig tot nadere exploratie en exploitatie van de tinvelden wordt overgegaan.

De Radja van Boni is heelemaal niet tevreden over de behandeling, die hij te Bandong van den schout, onder wiens curateele hij gesteld is, en van den assistent-resident, die met het opperttoezicht over den ouden heer is belast, ondervindt, zoo wordt uit die plaats aan het N. v. d. D. geschreven.

De correspondent verlangt o.a. een onderzoek van regeeringswege omtrent het geld, dat maandelijks voor onderhoud van den radja wordt te goed gedaan.

De radja van Boni herinnert zich, zegt de correspondent, van zijn curator, den schout over de maand Mei jl. te hebben ontvangen:

gedurende de eerste helft der maand f 8.— per dag + 2 fl. wijn = 15 × f 8.— + 2 fl. wijn f 120.—
gedurende de 2e helft dier maand, nadat de kranten hemel en aarde bewogen hebben, f 10
per dag zonder wijn, 16 × f 10 „ 160.—
huishuur en meubilair huur „ 55.—
Loonen 4 bedienden „ 20.—
30 fl. wijn. „ 25.—
Totaal f 380.—
Onverantwoord: f 120.—

Een verantwoording, gevraagd door den radja per missive aan het bestuur, dit is een feit, mocht hij niet hebben.

Als het gereclameerde bedrag in 's Lands kas is teruggestort, dan zou Boni's vorst er, hoewel niet van harte natuurlijk, vrede mee kunnen hebben, maar als het voor andere doeleinden zou zijn aangewend, — ik uit slechts eene veronderstelling — dan ware die berusting niet te verwachten.

Het feit dat men er bezwaar tegen schijnt te maken om hem rekening en verantwoording te doen, sterkt den vorst in allerlei zeer onaangename vermoedens.

Regeeringszorg. Bij een assistent-resident, kort te voren geplaatst in een afdeeling met een zeer belangrijke particuliere nijverheid, komt een der ingezetenen, een fabrikant, zijn eerste bezoek brengen.

— U moet U echter niet voorstellen, zoo zegt de bestuursambtenaar na de wisseling der gebruikelijke beleefdheidsvragen, dat U veel aan mij hebben zult. Ik blijf hier maar een maand of vijf en ga dan met pensioen.

Vrage: hoe kan de regeering, die een assistent-resident doet weten dat over eenige maanden het tijdstip van gaan zal zijn aangebroken, dezen ambtenaar voor dien korten tijd plaatsen in een belangrijke afdeeling, waar hij natuurlijk een minimum zal uitvoeren? Welke kwalificatie past voor deze handelwijze?

(S o e r. H a n d e l s b l.)

Piket bij de schutterij. Een schutter heeft recht op de vaderlijke zorgen zijner officieren, ook al heeft hij getoond een verdorven gemoed te bezitten. Hij is bovendien een geheel ander wezen dan een gewoon soldaat en het zou te gek wezen, wanneer hij, in strenge afzondering gebracht, om zijn zonden te overpeinzen, door een eenvoudig officier van de troep werd gecontroleerd. Daarvoor zijn menschen van hooger roeping noodig en dies werd door een reeds tot het Walhalla opgestegen, welmeenend hoofdofficier indertijd geschapen de „officier van piket der schutterij."

De werkzaamheden dezer bijzondere leden van het officierscorp onzer schutterij zijn vele, te veel om hier op te sommen. Maar daartegenover staat het genot 24 uur lang de schitterende uniform met oranje-kraag te mogen dragen en een fraaie sjerp om het middel. Dit genot verheft zich zoo hoog boven de beslommeringen aan het piket verbonden, dat de luitenants, die volgens een lijstje rouleeren, na elken krijgsraad de hoofden bijeen steken en vragen: „Mot er weer een achter?" En als het antwoord bevestigend luidt: „Hoeveel dagen heitie?" dan wordt de rooster nagezien en een „gelukkig, ik kom ook aan de beurt!" klinkt van de lippen der benijdenswaardigen.

Zoo'n evenement heeft zich dezer dagen weer voorgedaan. Wegens gebrek aan vaderlandsliefde veroordeelde de krijgsraad den schutter G. tot „4 dagen onder uit den zak." Groote vreugde onder de luitenants. De laatste der gelukkigen kwam gistermiddag aan de beurt. Ongenaakbaar wandelde hij naar de hoofdwacht, knevel in de was, rijlaarzen onder de pantalonspijpen, de sporen in den zak.

De schildwacht ziet hem komen, geeft het eerbewijs. In 't geweer! klinkt het onverwacht van de behaarde lippen. — Nou zul-je 't hebbe! zeit Jan Fuselier en grijpt zijn spuit. De luitenant inspecteert met nauwgezetheid en trekt zijn neus op voor die vieze soldaten.

— Laat inrukke, sergeant!

De luitenant van piket inspecteert nu zijn arrestant. Koud staat zijn gelaat, als hij vraagt „of er soms ook wat te reclameeren valt". De opgesloten schutter kijkt hem schuchter aan en zegt zachtjes: „Nee, majoor!"

Na dezen schutter komen de gestrafte bataljonsmenschen aan de beurt, daarna de lantaarns, de brandemmers, de pijp van den provoostgeweldigde, de koffieketel van den sergeant en de nachttonnen van de arrestanten. Alles geeft reden tot tevredenheid en den sergeant-wacht-commandant valt een pak van hart.

— Waar is het „gewoon" rapport, sergeant?

— Hier, luitenant!

De hooge zet er frischweg onder „Alles in orde", plus zijn naam. Verdwijnt daarop even barsch als hij gekomen is.

Een kwartier later komt de luitenant van piket van den troep, dus de echte, aan de wacht, doet zijn werk en wil het rapport teekenen.

— Hoef-nie-meer, luit'nant! Is al weg, afgeteekend door den luitenant van piket van de Schutterij.

— Maak dan nog maar een rapport op, sergeant!

En zoo geschiedde het dat de plaatselijke commandant van Soerabaja op één morgen met twee „gewone" rapporten van de hoofdwacht verblijd werd.

Alweer een met de Noorderzon verdwenen. Ditmaal de civiel architect Gr., een oud Bandonger, die uit een door hem te Weltevreden op Noordwijk gehuurd appartement is afgereisd, met achterlating van zijn goederen en een hoop beeren. Hij was echter nog zoo beleefd uit Priok aan zijn hospes te schrijven, zegt de Preangerbode.

In de **gevangenis** te **Soerabaja** is de toestand onhoudbaar geworden. De regeering heeft er 1556 gevangenen bijeengepropt, terwijl er slechts ruimte is voor 1200 en onder die 1556 zijn 396 Atjehers, die niet tot de rustige elementen behooren.

Men had 't al gevreesd toen eenigen tijd geleden, trots de protesten van bestuur en pers, nog 80 Atjehers naar de Soerabajasche boei gebracht werden. Thans schijnt 't vrijwel een janboel te zijn in die gevangenis; er gaan zelfs geruchten dat de gevangeniswacht is overrompeld en de gevangenen het eten weigeren.

Het gevangeniswezen laat in Indië — niet alleen — inderdaad alles te wenschen. Alle gevangenissen vol, onvoldoende tuchtmiddelen, onvoldoend toezicht, en de magistraten en landraden gaan door met veroordeelen. Dwangarbeiders worden van 't kastje naar den muur gezonden, tot ze ten slotte ergens terecht komen waar plaats voor hen niet i s, maar g e m a a k t w o r d t. In de meeste gevangenissen is de gezondheidstoestand meer dan slecht, 't geen wel niet anders kan bij de nauwe behuizing. Om van de moraliteit niet te gewagen!

Daarbij behandelt de regeering deze zaken met een geheimzinnigheid die 't de pers moeilijk maakt juiste gegevens te verkrijgen, haar stem te laten hooren. De Bataviabladen spreken van de Glodok-gevangenis als van het „geheimzinnige kwartier.”

Het is te hopen dat het gebeurde te Soerabaja, waarover nu wel spoedig meer licht schijnen zal, een onzer kamerleden aanleiding geeft bij de aanstaande behandeling der Indische begrooting aan de regeering te vragen welke middelen zij beraamt om het gevangeniswezen in Indië afdoend te verbeteren?

De haven van Penang. De P i n a n g-G a z e t t e gaat voort te pleiten voor een voldoende inrichting van de Penangsche havenwerken ten einde de eischen van het verkeer te kunnen bevredigen en, nu Singapore een uitnemend uitgeruste haven krijgt, naar krachten te concurreeren.

Penang is alleen een doorvoerhaven, zet het blad uiteen, en dat vereenvoudigt de kwestie. Wij behoeven alleen te zorgen voor voldoende kaderuimte waar de oceaanbooten aanliggen kunnen, ruimte voor de kustbootjes en in gemakkelijke nabijheid neutrale pakhuizen. Voorts behooren de havenwerken te worden voorzien van de modernste faciliteiten voor het lossen, laden en overbrengen van goederen, en moeten de pakhuizen en sheds zoo worden ingericht dat de handel er de goedkoopste wijze van haar goederen te behandelen vindt.

Singapore zal, wanneer de havenplannen tot uitvoering gekomen zijn, op Tandjong Pagar voldoende kaderuimte bieden voor de oceaanbooten, aan de roads voor het kustverkeer, en beide aanlegplaatsen zullen door spoor worden verbonden, zoodat ze feitelijk een vormen.

Daartegen legt Penang met zijn verouderde tongkangs, die door handkracht worden voortbewogen, het af. En het is duidelijk dat deze omslachtige en dure werkwijze niet kan worden verlaten zoolang er geen kaden zijn waar de schepen meren kunnen om hun direct aan wal te lossen of in te nemen.

Nu is er de ijzeren pier en men stelt zich voor die te verlengen. Doch dit gaat zoover 't voeten heeft: een paar honderd voet kan er nog bij, maar dan is ook de limiet bereikt. Men kan maar niet steeds verder zee in bouwen. Voor enkele schepen meer kan men dus door verlenging der pier ruimte maken, maar wat dan verder? Zoolang er niet voldoende kadelengte is voor alles chepen die er behoefte aan hebben, kan men, meent de P i n a n g G a z e t t e, 't eigenlijk wel geheel laten kaden aan te leggen. Want de handel moet op de plaats kunnen rekenen. Wanneer men de schepen geen garantie kan geven dat ze plaats vinden, richten de reederijen zich liever op andere wijze in.

Het is daarom dat het Pinangsche blad aanraadt, alvorens te besluiten de pier te verlengen, het vraagstuk der havenverbetering nog eens onder de oogen te zien, na te gaan of niet op andere wijze afdoende voorziening kan worden getroffen. Het blad wil evenals voor Singapore een haventrust gevormd zien, wier taak het is de haven aan te leggen en te exploiteeren. Op deze wijze komen ook de kosten ten laste van dengene die het profijt trekt en wordt niet, zooals men voor Singapore doen wil, de eene haven bevoordeeld op kosten en ten nadeele van de andere.

Gloegoer en Amplas. De Hoofdadministratie der Amst. Deli Comp. bericht dat de heer H. J. M. Bernelot Moens is afgetreden als administrateur der onderneming G l o e g o e r en dat in zijne plaats is aangesteld de heer F. L. Klein tot heden administrateur onderneming A m p l a s.

De heer W. J. Steen, zal optreden als waarnemend beheerder van laatstgenoemde onderneming.

(D e l i C r t.)

Sultan - Kalief?

Onlangs werd in het Engelsche Lagerhuis door sir Edward Grey melding gemaakt van een, door lord Cromer ontvangen anoniem schrijven, waarin de schrijver betoogde, dat hoezeer men in mohamedaansche kringen overtuigd was van den goeden invloed van het engelsch gezag over Egypte, in die kringen geen twijfel bestond ten aanzien van de vraag wie hunne sympathie zou hebben bij eene eventueele, toen dreigende botsing tusschen Engeland en Turkije. Alle Muzelmannen moesten uitteraard de overwinning van den Islam wenschen, zei de schrijver.

Dit is het standpunt van het panislamisme, dat tot Stamboel opziet als de zetel van den beheerscher aller geloovigen, een standpunt, dat evenwel in de geheele mohamedaansche wereld geen onverdeelde instemming vindt, waar b.v. de sultan van Marokko op een dergelijke eer aanspraak maakt, terwijl een schrijven, waarvan de kennisname aanleiding tot dit opstel gaf, ons zal doen zien, dat ook in Engelsch-Indië gezaghebbende stemmen zich tegen de, aan dit standpunt ten grondslag liggende opvatting verzetten.

Nawab Mohsin ul Mulk, secretaris van het mohamedaansch College (Universiteit) te Aligarh, zond, naar aanleiding van het door lord Cromer ontvangen schrijven, de volgende beschouwingen over het onderwerpelijk vraagstuk aan de T i m e s o f I n d i a:

„Khalifa en Khilafat beide zijn woorden, die in hooge mate tot vergissingen aanleiding kunnen geven. De voor den sultan van Turkije gebezigde benamingen als Emir-ul-mominien (hoofd der geloovigen) en khalifat-ul-Muslimien (kalief der Moslems) hebben onder de Europeanen van deze dagen tal van wanbegrippen voortgebracht. Het schijnt noodig om in navolging van Sir Syed, die ten tijde van den grieksch-turkschen oorlog een uitstekend artikel schreef, thans de quaestie duidelijk uiteen te zetten.

Wij willen niet over het woord khalifa redetwisten, noch op de quaestie in te gaan, of in onze dagen nog sprake kan wezen om een vorst Khalifa te noemen. Maar wij nemen de woorden sultan en khalifa als synoniemen met geen andere beteekenis dan die van een vorst.

De Mohamedanen, die den sultan van Turkije een khalifa noemen, kunnen in twee categorieën worden verdeeld — zij over wie de sultan heerscht, en zij over wie de sultan niet heerscht. Wanneer nu de Turken en andere onderdanen van den sultan dezen khalifa heeten in dien zin, dat zij hem in alle opzichten gehoorzaamheid verschuldigd zijn, is hier mogelijk veel voor te zeggen. Maar de Mohamedanen, wij in Indië, en anderen, die niet onder turksch bestuur staan, en waarover de sultan geen autoriteit kan uitoefenen, en die in geen enkel opzicht gehouden zijn hem te gehoorzamen, wanneer wij den sultan khalifa noemen, doen wij dat enkel om onzen eerbied aan den dag te leggen voor den machtigsten mohamedaanschen vorst, wiens positie nog belangrijker wordt gemaakt door het feit, dat hij de dienaar is van den heilige Harems, de Kaäba. In geen geval zal men daaruit mogen afleiden dat wij hem in eenig opzicht als onzen heerscher, zijne bevelen als voor ons bindend zouden beschouwden. Wij bezigen het woord khalifa enkel als een eeretitel, en wijl wij dat doen, volgt daaruit nog niet dat wij er ooit aan zouden denken om ons tegen het bestuur te verzetten waaronder wij leven. In vervlogen tijden, toen het kalifaat in drie deelen was verdeeld, en de Abassiden, Fatimiden, en Oemajaden over Bagdad, Egypte en Spanje heerschten, was elk der heerschers dier drie dynastieën ook een khalifa in dien zin, dat hij de macht en de prerogatieven van een khalifa uitoefende binnen de grenzen van zijn eigen gebied.

Indien Mohamedanen en Europeanen de godsdienstige opvattingen kenden, door mohamedaansche rechts- en wetgeleerden gehuldigd ten opzichte van de toepassing van het woord khalifa en van de rechten en plichten aan die waardigheid verbonden, zou er geen ruimte wezen voor eenig wanbegrip.

Wijleen Maulana Sjah Wali-oellah geeft voor het kalifaat de volgende definitie: „Het geeft een vorm van populair bestuur aan, waarvan het doel is den godsdienst te bevestigen door opwekkende studie; door de geloofsartikelen intact te houden; door zich op djehad toe te leggen met alles wat daaraan verbonden is als het onderhoud van legers en militaire uitrustingen; door uitbreiding te geven aan het recht; door bestraffing van boosdoeners; door het voorschrijven van een deugdzaam gebied en het verbieden van de ondeugd; en door alle handelingen te verrichten in de hoedanigheid van een onderkoning van den heiligen profeet.”

Deze korte en bondige definitie van het khilafat en van de rechten en prerogatieven aan de waardigheid van khalifa verbonden wordt in alle theologische geschriften deze aangelegenheid rakende nader uitgelegd. In A l A k h a m-u s-S u l t a n i a, dat een standaard-werk is, leest men aldus: „In zaken van algemeen belang, zijn tien plichten bindend voor een khalifa.”

(De schrijver haalt hierop deze tien plichten uit het bedoelde werk in extenso aan. Ter bekorting geven wij daarvan slechts de hoofdpunten weer: 1. de bescherming en verdediging van het geloof tegen mogelijke afwijkingen. 2. recht te doen door onpartijdige rechtspraak. 3. rust en vrede in het land te bewaren. 4. bestraffing van boosdoeners. 5. verdediging van het rijk. 6. het beoorlogen van hen, die na behoorlijk te zijn uitgenoodigd het geloof te omhelzen, in hun oud geloof volharden. 7. khiraj (schattingen)te heffen van de kleinere rijken en liefdadige fondsen in het leven te roepen, welke de godsdienst voorschrijft. 8. zorg voor de openbare fondsen en toezicht op de uitgaven. 9. het aanwijzen van bekwame en weldenkende mannen voor de hooge waardigheden in het rijk. 10. het oefenen van persoonlijk toezicht in alle aangelegenheden opdat de godsdienst veilig zij en de vooruitgang van het land verzekerd).

Met het oog op de hiervoren opgesomde rechten en plichten is het voor een ieder, met gewoon verstand toegerust, onmogelijk te denken dat de sultan van Turkije de khalifa zou wezen van de indische muzelmannen, of dat dezen hem hun khalifa in de werkelijke beteekenis van het woord zouden kunnen noemen. De sultan kan geen der bevoegdheden en rechten van den khalifa uitoefenen ten opzichte van de Mohamedanen van dit land, terwijl dezen al evenmin in eenig opzicht door hun godsdienst gebonden zijn den sultan te gehoorzamen. Zij zijn onderdanen van den koning-keizer en dezen alleen trouw verschuldigd. De bevelen van den koning-keizer zijn door de voorschriften van den godsdienst bindend voor hen, en ik denk dat er bezwaarlijk één Mohamedaan zal te vinden zijn, die hier anders over denkt. Het is daarom geheel verkeerd den sultan khalifa te noemen in de eigenlijke beteekenis van het woord.

Maar hieruit volgt niet, dat de indische muzelmannen geen liefde zouden gevoelen voor den sultan van Turkije en zich niet zouden bekommeren om de veiligheid van het turksche gouvernement. Integendeel hebben alle Mohamedanen veel sympathie met en liefde voor den sultan. Zij allen wenschen het voortbestaan van het turksche rijk en bidden ernstig tot God, opdat vriendschappelijke betrekkingen tusschen hun bestuur, het engelsche gouvernement, en den sultan op vasten grondslag mogen worden gevestigd. Diegenen onzer, die zeggen niets voor den sultan of zijn land te gevoelen, zijn of kruipende vleiers van het engelsche gouvernement, dat hun gewis nooit vertrouwen zal, of menschen, die niets voor hun godsdienst gevoelen.

Hier zij er aan herinnerd dat sympathie voor den godsdienst en voor eene gemeente niets te maken heeft met de politieke betrekkingen. Het is niet noodzakelijk dat zij, die den sultan liefhebben als geloofsgenoot, niet verknocht en trouw zouden zijn aan het engelsch gezag, waaronder zij leven. Evenmin sluit trouw aan ons gouvernement sympathie met de geloofsgenooten uit. Zij die denken dat het een niet met het ander samengaat, toonen dat zij niet op de hoogte zijn van hunne godsdienstplichten en hunne politieke betrekkingen. Het komt in deze wereld dikwerf voor dat men zich door den plicht handelingen ziet voorschrijven, waartegen het gevoel zich verzet. Een rechter, die zijn eigen zoon of vader zal hebben te berechten, zal bij schuldig bevinding het vonnis uitspreken, hoezeer hem dit ook moge bedroeven.

Zoo indien, wat God verhoede, een oorlog moge uitbreken tusschen ons bestuur en eenige mohamedaansche macht, zullen wij als trouwe onderdanen aan de zijde van ons bestuur staan, hoezeer wij ook als Mohamedanen zouden treuren over zulke eventualiteit.

En wij denken, dat geen waar Mohamedaan in Indië hier anders over denkt.”

West-Indië.

Curaçao. Het eerstvolgend nummer van N e e r l a n d i a, orgaan van het Alg. Ned. Verbond zal in de kolonie met belangstelling worden toegemoet gezien.

Onder dagteekening van den 19en Juli ll. is toch bij schrijven van het bestuur der groep Nederlandsche Antillen aan het hoofdbestuur van het Verbond het volgende ultimatum gesteld:

„Wanneer nu het hoofdbestuur bereid zal gevonden worden in het September-nummer van N e e r l a n d i a het woordelijk verslag onzer laatste vergadering (hetwelk U reeds toegezonden werd) en deze brief op te nemen, alsmede daarin ruiterlijk te erkennen, dat de toon van het gemaakte stuk beleedigend en ongepast was en de anonieme plaatsing verkeerd is geweest, dan zullen wij rekenen dat aan de eer is voldaan . . .

„Mocht het hoofdbestuur niet genegen zijn t e n v o l l e aan onze b i l l i j k e eischen te voldoen, dan kunnen wij U de stellige verzekering geven, dat tot de onmiddellijke ontbinding van de groep Nederlandsche Antillen besloten zal worden.”

Wanneer men nu nagaat dat het schrijven, waaraan bovenstaand ultimatum is ontleend, vijf kolommen druks in de A m i g o e beslaat, waarbij dan nog het w o o r d e l i j k v e r s l a g eener vergadering komt, zou het hoofdbestuur om aan de b i l l i j k e eischen van het groepsbestuur t e n v o l l e te voldoen, waartoe nog 'n afzonderlijke amende honorable wordt verlangd, voor September wel 'n Curacao-rehabilitatie-nummer van haar maandblad mogen uitgeven. Zal het dit doen?

Is dat nu een billijke eisch? En dan . . . .

Wij begrijpen en billijken de verontwaardiging der Curaçaonaars over het, indertijd in N e e r l a n d i a opgenomen stuk, erkennen ten volle dat o. i. het hoofdbestuur van het Verbond een blunder beging door de opname van het anoniem, voor de Curaçaonaars beleedigend schrijven, een tweeden blunder beging door in zijn Storm-artikel de Curaçaonaars om hun verontwaardiging zoo'n beetje er tusschen te nemen, maar kan dit alles aanleiding geven voor de groep Nederlandsche Antillen om zich af te scheiden van een verbond, waartoe ze toch waarlijk niet zal zijn toegetreden om het hoofdbestuur maar om de idee, die aan de samenstelling van den bond ten grondslag ligt.

Een kort en krachtig protest in N e e r l a n d i a, het orgaan van den bond, met voorbehoud om eventueel,, bij uitblijven van een gewenscht amende hono-

rable, ter eerste algemeene vergadering van den bond, de houding van het hoofdbestuur in deze aangelegenheid ter sprake te brengen of te doen brengen, ware hier zeker de aangewezen weg geweest, dien men zich door het gestelde ultimatum eenigmate afgesneden heeft.

Het is echter de vraag of de, hierin vervatte bedreiging wel de onvoorwaardelijke instemming heeft niet van het bestuur der groep, maar van de groep Nederlandsche Antillen.

„Men vraagt zich af, schreef de Wekker, of het groepsbestuur, na de briefwisseling tusschen hetzelve en het hoofdbestuur na de jongstgehouden algemeene vergadering, wel gerechtigd was, zonder toestemming van zulk een vergadering, een dergelijke pertinente verklaring af te leggen, zulk een ultimatum te stellen."

Laten wij het geval eens resumeeren:

Over de geheele wereld is thans het Algemeen Nederlandsch Verbond verbreid, welks leden tot toetreding genoopt werden ter bevordering van de belangen van den nederlandschen stam, tot welken te behooren hun trots, welken te verhoogen hun streven is. Die bond heeft een orgaan, waarin eene groep op, in hare oogen beleedigende wijze werd aangevallen door een anoniemen schrijver, daartoe in de gelegenheid gesteld door het hoofdbestuur van den Bond. Zulk eene beleediging moge grievend wezen, maar kan o. i. geen afbreuk doen aan de idee, waarvoor men mee ten strijde trok. Zij kan slechts aanleiding geven tot eene hooggaande ontstemming tegenover het bestuur, dat die beleediging mogelijk maakte. Het geldt hier dus eene quaestie tusschen de groep Nederlandsche Antillen en het hoofdbestuur van den bond, terwijl het groepsbestuur er eene zaak van heeft gemaakt tusschen groep en bond, en op o. i. ietwat lichtvaardige wijze, welke zou doen gelooven, wanneer de namen van het groepsbestuur ons niets anders leerden, dat de algemeene nederlandsche idee er toch eigenlijk maar 'n beetje losjes op zit, de banden tusschen groep en bond, welke aan de eerste reeds ten goede kwamen en nog meer beloofden te zullen komen, dreigt te verscheuren.

Beter ten halve gekeerd, dan ten heele gedwaald, moge het bestuur der groep Nederlandsche Antillen van het Algemeen Nederlandsch Verbond zich voor oogen stellen, ten einde mede het voortbestaan dier groep te helpen verzekeren, in het belang van den nederlandschen stam, in het belang ook van Curaçao.

Het begint nu met de sisal-cultuur op Curaçao meenens te worden. Er heeft zich een consortium gevormd van de heeren H. H. R. Chapman, J. M. Maal en E. A. Holmes met het doel de sisal-cultuur in het groot op het eiland te ondernemen.

Eigen terrein is reeds voorhanden, schreef de Amigoe, maar men hoopt dat nog te kunnen uitbreiden met gouvernementsgrond, dat aan dit terrein grenst. Binnenkort worden 500000 sisalplantjes van Florida verwacht.

Met het oog op de hoedenindustrie, waarvoor de cursussen in het vlechten van fijnere soorten nog steeds in vollen gang zijn en zich in een druk bezoek mogen verheugen, heeft men ipiapa-palmen van Baranguilla laten overkomen. Een zestal, in zeer slechten staat ontvangen, staan nu weer frisch en groeien goed.

Minder goed gaat het met de koloniale inkomsten, die met name voor het hoofdeiland gedurende het eerste halfjaar ongeveer 13000 gld. beneden de raming bleven, uitsluitend uithoofde van de mindere opbrengst der inkomsten-belasting, welke ruim 21000 gld. beneden de helft der raming voor het geheele jaar bleef, zoodat de andere inkomsten wederom als ten vorigen jare over het algemeen minder vloeiden.

Van Vreemde Koloniën.

Fransch Guyana. Den 28en Juli ll. heeft de, nagenoeg twee maanden tevoren nieuw opgetreden gouverneur dezer kolonie den Conseil Général te Cayenne in buitengewone zitting bijeengeroepen, om aan dit wetgevend lichaam het werkprogram bloot te leggen, dat hij voor de kolonie wenscht aangenomen te zien.

De zitting werd door den gouverneur met een rede geopend, die van zijne welsprekendheid getuigt en van dien gloed, den Franschen zoo dikwerf eigen, wanneer zij eene zaak voorstaan, waarvoor zij werkelijk iets gevoelen.

De heer Picanon is aan het hoofd van het bestuur der kolonie gekomen in een moeielijk oogenblik, terwijl de gezeten bevolking door partijschappen is verdeeld, welke een vruchtbaar samenwerken in den weg staan, en terwijl de, op het oogenblik voor de kolonie zoo belangrijke goud-industrie wordt bedreigd door het geliefhebber van een zijner jongste voorgangers ten aanzien van de zoogenaamde kleine industrieelen, die, niet te verwisselen met de bona-fide onderhuurders en kleine concessionarissen in Suriname, in Fransch Guyana van het goud-stroopen al evenzeer hun bedrijf maken als de protégés van een surinaamsch blad in de naburige kolonie.

Het gaat niet aan hier de geheele rede van den heer Picanon weer te geven, waarin we bij het schetsen der huidige toestanden in Fransch Guyana zooveel punten van overeenkomst met, wat men in Suriname ziet, aantreffen. Zoo, waar hij het had over de legenden, geboren uit onvoorzichtige en dientengevolge mislukte kolonisatie proeven, over den rijkdom van weleer, sprekende thans nog uit tal van verlaten plantages, not de mines van suiker-fabrieken en weleer trotsche gebouwen, schuil nu gaande onder het weelderig groen der tropen-vegetatie.

„De toestand is veranderd, en zoo ook in de groote bosschen waar, aan de boorden der kreken het goud wordt gewonnen, hard wordt gewerkt, kunnen wij ons niet verhelen, dat aan de kust een deel ten minste onzer bevolking in slaap gedommeld en nu in diepen slaap verzonken is. Mijne heeren, wij moeten hen wekken. Aan 't werk nu allen, om eindelijk ons Guyana te veroveren! Dat wij zijne schatten ontginnen! Dat wij van Fransch Guyana een aardrijkskundig begrip slechts, voor zoover het niet de smalle kuststrook betreft, een soliede werkelijkheid, eene ware kolonie maken! Wat is daartoe noodig? Voor alles energie bij ons streven. Lang genoeg hebben wij gerust. Dat wij ontwaken uit langen slaap en eindelijk weten te willen. Willen, daarin ligt alles opgesloten. Wij moeten willen, willen en weten door te zetten.

De gouverneur deed aan het einde zijner rede dan ook een beroep op de medewerking van den Raad door alle partijschappen te laten varen voor eendrachtige samenwerking aan de uitvoering van het program, waartoe in de eerste plaats behooren: verbetering der havenwerken van Cayenne, het in bruikbaren staat brengen van de oude, thans in verval geraakte verbindingswegen tusschen Cayenne en den Marowijne, en tusschen Roura en Kaw in het Oosten der kolonie, het in studie nemen van het tracé van een tusschen de kust en de goudstreek aan te leggen spoorweg, en de drinkwater-voorziening voor de hoofdplaats. Voor deze doeleinden wordt het sluiten eener leening, ten bedrage van 5.5 millioen franken noodig geacht.

Hiermee is het program evenwel niet uitgeput — tal van onderwerpen zijn nog in studie of voorbereiding. Onder deze laatste behoort de instelling van een gesubsidieerden stoomvaartdienst langs de kust, waarbij — in de voorgestelde contract-bepalingen voorzien is in de eventueele instelling van een postdienst tusschen Cayenne en Britsch Guyana. De heer Picanon zeide hieromtrent:

„Wellicht zult gij het nuttig oordeelen om in de betrekkelijke bepaling Nederlandsch- in de plaats van Britsch-Guyana te stellen, daar de nederlandsche mail voor ons grooter gemakken oplevert dan de engelsche. Ik ben er ook niet verre van te meenen dat met bedoelde wijziging het de voorkeur zou verdienen de instelling van zulk een postdienst bij contract bepaaldelijk voor te schrijven."

Terwijl de hiervoren genoemde wegverbetering mede den kleinen landbouw moet ten goede komen, wanneer die wegen geschikt zullen zijn gemaakt voor het verkeer der cabroucts of karretjes der landbouwers van Fransch Guyana, zal toch ook de goud-industrie hier voordeel van trekken.

Wat nu deze industrie aangaat, waarvoor een afzonderlijke dienst van het mijnwezen — door jaarlijksche productiën van tot 5000 kilogrammen goud allezins gebillijkt — in de kolonie wordt ingesteld, meenen wij de volgende passage uit de rede van den heer Picanon in extenso te moeten weergeven:

„Naast de reorganisatie van ons mijnwezen, is een andere quaestie, in hare huidige actualiteit, van het hoogste belang voor de welvaart van het land. Ik heb, ge zult het wel hebben begrepen, die plaag voor onze placers op het oog, de maraudage.

In grooten getale zijn reeds sedert eenigen tijd avontuurlijke goudzoekers, uit alle windstreken afkomstig en meerendeels vreemdelingen op onze placers neergestreken. Ten getale van vele duizenden, — er zijn er wellicht 8 tot 10000 — zonder eenig recht bewijs, en zonder iets te betalen, bestelen deze avonturiers onze goudmijnen. Cynisch met verachting der rechten van de wettige eigenaars, bijna altijd met dreigementen, dikwerf met geweld, waarbij ze zelfs voor de misdaad niet terugdeinzen, brandschatten deze maraudeurs onze placers.

Het kwaad heeft in de laatste maanden zoo ondragelijke verhoudingen aangenomen, dat een wanhoopskreet opging uit de rijen der eigenaars dier placers. Zij zouden onvermijdelijk ten ondergang gedoemd zijn, wanneer niet spoedig aan dien betreurenswaardigen staat van zaken paal en perk werd gesteld.

Het bestuur heeft besloten alles te doen wat het vermag om dit schandelijk bedrijf te keer te gaan.

Het is voornemens, om zoodra het over de middelen beschikt, een bijzondere placer-politie in het leven te roepen, voor welker samenstelling het zich voorstelt een beroep te doen op de gendarmerie, bijgestaan door een buiten de kolonie gerecruteerd personeel. Ik heb reeds aan den minister van koloniën, met het oog op de oprichting van dat politie-korps, telegrafisch de uitzending verzocht van 18 gendarmes, ter vervanging van hen, die zich thans met verlof in Europa bevinden, en van 10 anderen voor de oprichting van 2 nieuwe brigades. Ik heb hem ook verzocht om in Senegal, als bestemd voor het nieuwe politie-korps, 50 inlanders te willen doen aanwerven, die als tirailleurs hebben gediend."

Het gaat dus in Fransch Guyana meenens worden met den strijd tegen de maraudage. Reeds eenmaal wezen wij op de mogelijke gevolgen van zulk een strijd in de naburige kolonie voor Suriname. Wij herhalen, hopende zulks overbodig is, onzen ernstigen raad om de oogen goed open te houden en zich niet door gebeurlijkheden te laten overvallen, gebeurlijkheden, die in onze kolonie een maar al te vruchtbaren bodem zouden kunnen vinden, waar nu reeds het stroopen voor menigeen een bedrijf schijnt te zijn geworden, dat — gelukkig nog slechts van een enkele zijde — in de kolonie zelfs aanmoediging vond.

Turfmolm in het verkeer met de tropen. In de Deutsche Kolonial Zeitung wordt door G. Schweinfurth gewezen op de groote rol, die voor turfmolm schijnt te zijn weggelegd als verpakkings-materiaal voor saprijke plantendeelen en vruchten, om deze zoowel in vochtige als in warme streken tusschen de keerkringen voor bederf en schimmel te bewaren.

Tot vier malen toe zond S. aan den, in het binnenland van Togo in West-Afrika gevestigden Dr. H. Kersting sinaasappelen, mandarijnen en citroenen, welwelke in turfmolm verpakt waren. De zendingen hadden van Palermo eerst den omweg over Hamburg moeten maken om van daar per scheepsgelegenheid naar Lome in Togo te worden vervoerd en daarna nog een reisje over land te maken naar de 375 kilometers verwijderde bestemmingsplaats. De langste tijd, gedurende welken de zendingen onder weg waren, was 70, de kortste 46 dagen. Van 41 mandarijnen kwamen 10, van 45 sinaasappels 41 in uitstekenden toestand te Bassari aan. De verzending had plaats — door middel van den postpakketten-dienst — in spanen korven, gevuld met turfmolm, waarin de eerst in vloeipapier gewikkelde vruchten. De korven waren verder met het oog op het postverkeer in grof linnen omhulsels ingenaaid. Ook was voor eene enkele zending gebruik gemaakt van blikken bussen met turfmolm gevuld, maar deze verpakking beviel minder voor deze vruchtensoort. In October van het vorige jaar daarentegen was een blik met versche appels zoo goed aangekomen, dat Dr. Kersting schreef, dat de vruchten er uit zagen, alsof ze zoo versch geplukt waren.

S. voegde aan deze mededeelingen het volgende toe:

„Door deze proeven met appels en sinaasappels is in elk geval uitgemaakt, dat turfmolm zelfs bij kleine zendingen met vrucht kan worden benut voor het bewaren van versche vruchten gedurende een reis van twee maanden en zelfs langer. Onze groentenen vruchtenhandelaars moesten daarom bijtijds, zoolang de hooge prijzen nog voor groote winsten instaan, zich op den invoer van tropische producten toeleggen, die nog nimmer bij ons ter markt gebracht werden, als manioc-knollen, manga's, mangistans, papajas en andere vruchten."

Zou het niet de moeite waard wezen eens 'n proef te nemen met de manga's van Suriname en Curaçao en de mangistans van Oost-Indië? Voor laatstgenoemde uitermate fijne vrucht zouden toch fancy-prijzen kunnen worden bedongen, welke de kosten der lange reis zouden goed maken.

Boekbespreking.

De *»Anti-Suikeraccijnsbond«* zond ons een door hem uitgegeven brochure: **Over Voeding in het Algemeen en over Suiker als Voedings- en Genotmiddel in het bijzonder**, van de hand van den heer C. J. van Lookeren Campagne, waarin op duidelijke wijze de groote waarde van het doelmatig, algemeen gebruik van suiker uiteen wordt gezet. Op blz. 27 lezen wij o. a.

»Waar hier te lande door minder gegoeden suiker wordt gebruikt geschiedt dit uit spaarzaamheid vaak ten koste van andere voedingsmiddelen, die evenzeer noodig zijn. Daar nu boven en behalve de tegenwoordige voeding der volksklasse eene behoorlijke hoeveelheid suiker en suikerhoudende producten zeer gewenscht is, zoo moet hier te lande de volksvoeding in hooge mate lijden door den suikeraccijns, in de eerste plaats omdat er toch suiker gebruikt wordt, maar ten koste van andere voedingsmiddelen, in de tweede plaats omdat er te weinig suiker gebruikt wordt naast eene voldoende hoeveelheid andere voedingsmiddelen. Beide omstandigheden eischen sterke verlaging, zoo niet afsachaffing van den accijns.

Naast het geval dat men meer suiker wenscht naast de gebruikelijke voeding kan zich ook het geval voordoen dat een gedeelte van het zetmeel van brood en aardappelen in het belang der voeding door suiker en een gedeelte van de eiwitstoffen bijvoorbeeld door erwten of boonen wordt vervangen. Men heeft zich dan aftevragen, of dit al of niet economisch is, aannemende dat, afgescheiden van de verteerbaarheid, de voedingswaarde van suiker en zetmeel gelijk zijn.

De detailprijs van 1 KG. geraffineerde suiker is hier te lande circa 46 á 50 cts. Zonder den accijns van 27 cts. per KG. zou zij zijn 19 à 23 cts. De prijs van 1 KG. wittebrood is in Den Haag 18 cts. per KG. In verband met het watergehalte van het brood (c.a. 40 %) en de niet volledige verteerbaarheid komt de voedingswaarde van 1 KG. brood overeen met die van niet veel meer dan circa 600 Gram suiker. Deze 600 Gram suiker kosten met den accijns 27 à 30 cts. en zonder den accijns 11 à 14 cts. Suiker zou dus zonder den accijns aanmerkelijk goedkooper zijn dan brood (18 cts. brood = 11 à 14 cts. suiker). Met den accijns is zij echter duurder (18 cts. brood = 27 à 30 cts. suiker.) Bij deze berekening is het eiwitgehalte van het brood in zooverre buiten beschouwing gelaten, dat eenvoudig gezegd is dat watervrij brood ongeveer dezelfde voedingswaarde heeft als watervrije suiker. Stelt men alleen zetmeel van brood tegenover suiker dan komt men echter tot nagenoeg hetzelfde resultaat, namelijk dat accijnsvrije suiker goedkooper zou zijn dan zetmeel van brood.

Zulke berekeningen kan men ook maken voor aardappelen en rijst, daarbij aannemende dat de voedingswaarde van 1 KG. aardappelen ongeveer gelijk is aan die van

200 Gram Suiker en van 1 KG. rijst aan die van circa 850 Gram Suiker.

Indien door verlaging of afschaffing van accijns de suiker goedkooper mocht worden dan brood en zelfs dan aardappelen zoo kan, als boven reeds werd opgemerkt, dit wel een reden zijn om in die gevallen waar zeer veel brood of aardappelen wordt gebruikt, een gedeelte er van te vervangen door suiker. Omdat brood en aardappelen ook eiwitstoffen bevatten en die dus in het rantsoen zouden verminderen, zoo zouden deze moeten teruggevonden worden door meer eiwitrijk voedsel, bijvoorbeeld meer erwten en boonen, te gebruiken of het rantsoen vleesch, visch en kaas, dat in vele gezinnen zoo bijzonder gering is, wat te vergrooten. Wij komen dus weer tot de conclusie, dat, lettende op de groote hoeveelheden aardappelen en de weinig smakelijke boterhammen die in arbeidersgezinnen vaak gebruikt worden, de voeding door goedkoopere suiker aanzienlijk zou kunnen verbeteren.

Op blz. 29 wordt nog eens aangehaald wat Dr. C. A. Pekelharing in zijn door dezelfde Mpij. uitgegeven brochure, zoo terecht opmerkt:

De volksvoeding en de accijns op suiker (*) opmerkt:

„Voor den welgestelde, die geen moeite heeft zich „smakelijk voedsel in ruime hoeveelheid te verschaffen, „zou er weinig bezwaar in zijn zoo zijn spijzen en lekker- „nijen zoet gemaakt werden door zulke surrogaten. Onge- „lukkig is echter juist ook in dit opzicht de minvermo- „gende in de eerste plaats het slachtoffer van de verval- „sching.

„Maar het is niet te doen om verbetering van den „smaak alleen. De suiker heeft boven allerlei andere „stoffen dit voor, dat zij niet alleen het genot van ander „voedsel verhoogt, maar ook zelve voedsel is. Als zoo- „danig, en, niet minder doelmatig, met vruchtensappen „gemengd, kan zij den arbeider, die behoeften heeft aan „veel koolhydraten, voortreffelijke diensten bewijzen. Maar „dan moet hij ook niet gedwongen zijn met suiker omte- „gaan als met een kostbare lekkernij. Het is een zeer „matige eisch, dat in het gezin van den werkman het „gebruik van een half kilogram suiker per hoofd en per „week hem niet als weelde zal worden aangerekend. „Maar dit is niet mogelijk, indien de suiker niet veel „goedkooper wordt dan zij thans is".

Terwijl in het voorwoord door het bestuur gezegd wordt:

Aangenaam zoude het ons zijn indien velen in de lezing dezer brochure aanleiding konden vinden als leden tot onze Vereeniging toe te treden, en als gevolg daarvan menig aangifte-billet voor het lidmaatschap — waarvan een formulier ter invulling en onderteekening hierbij wordt gevoegd — ons werd toegezonden.

Wageningen, Juli 1906.

Het Bestuur van den Anti Suiker accijns Bond

F. J. POTTER, *Voorzitter.*

J. W. SANDERS, *Secretaris.*

*) Uitgegeven door den „Anti-suikeraccijnsbond" bij J. H. de Bussy, Amsterdam.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

Het Leven. Algemeen Geïllustreerd Weekblad. 1e jaarg. No. 27.

Iets over Java, door P. L. (met afbeeldingen). — Tentoonstelling van Indische kunst, kunstnijverheid en huisvlijt, Stedelijk Museum, Amsterdam. 8 Aug.—8 Sept. 1906. III, door N. H. W. (met afbeeldingen).

De Ingenieur. 21e jaargang (1906). No. 34.

De openingsrede van prof. Dr. G. A. F. Molengraaff en de stelselmatige mijnbouwkundige Staatsexploratie van Ned.-Indië, door E. C. Abendanon.

Weekblad voor Indië. 3e jaargang. No. 12.

Het vrije woord in de Indische Gemeenteraden, door M. van Geuns. — De expeditie naar Tomori op Celebes in 1856 (Een Bonto-Batoe van 50 jaar geleden), door Hera. — De voorgestelde nieuwe richting in de suikercultuur, door G. N. Verloop. — Nieuwe industrieën in Indië (de tegelfabriek van den heer A. Zuur te Djokjakarta), door Dr. J. Groneman (met foto's). — Sport in Indië, door M. W. (met foto). — Indische indrukken, door Carlo, enz.

De Indische Mercuur. 28 Augustus 1906.

Synthese van caoutchouc, door M. G. — Aanteekeningen over Hevea en Ficus. — Winning van Benzoë. — Ster-Anijs, door F. W. M. — Nadere wijziging en aanvulling van de wet, houdende vaststelling der tarieven van in-, uit- en doorvoer in Nederl. Indië. — Proefstation Oost-Java. — Verslagen. — Dividenden. Enz.

Teysmannia. 1906. Afl. 7.

Een en ander over spinnen (vervolg), door Dr. J. C. Koningsberger. — Mededeelingen betreffende de caoutchouc-cultuur, I, door W. R. Tromp de Haas. — De invloed der weersgesteldheid op sommige insecten en insectenplagen, door J. C. Koningsberger. — Heesters in den tuin, door H. J. Wigman. — Iets uit de geschiedenis van de leer der plantenziekten, door J. van Breda de Haas. — Sprokkelingen uit nieuwe publicaties. Enz.